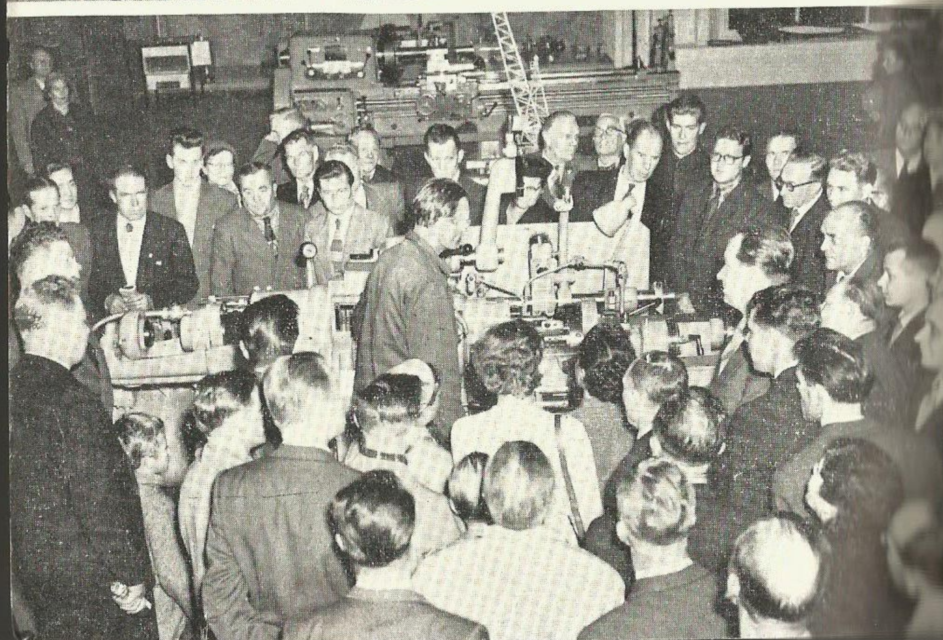
SUOMI-UNKARI

1954
N:o
11
Hinta
30:-

SUOMI-UNKARI

SUOMI—UNKARI SEURA r.y:n ÄÄNENKANNATTAJA

Julkaisija: **SUOMI—UNKARI SEURA r.y.**

Toimitusneuvosto: **Suomi—Unkari Seuran johtokunta**

Päätoimittaja: **Marja Helin**

Marraskuun 28 pnä 1954

SISÄLTÖ:

Kálmán Pálmai: Bálint Balassi	siv.	3
Unkarin teollisuus esittäytyi Helsingissä	„	8
Eläkkeitä korotettu Unkarissa	„	14
Janos Dobiez: Unkarilaisen kielitieteen uranuurtajan jäljillä	„	15
Edith Kaposi: Csárdás	„	18
István Vörös, työtätekevä talonpoika	„	23
Vilmos Komor: Budapestin valtionooppera 70-vuotias	„	24
Suomi—Unkari yleisurheilussa	„	30
Voitto Raatikainen: Nykyaikaisen viisiottelun MM-kilpailut	„	32
Suomi—Unkari Seura toimii	„	36
Rózsa Gyenēs: Olympiavoittajan muotokuva	„	42
Lyhyesti Unkarista	„	44
Eläintarhan kuuluisuuksia	„	46

Lehti ilmestyy 12 kertaa vuodessa

Toimituksen ja konttorin osoite: **Helsinki, Pohjoisranta 4. A. 14.**

TILAUSHINNAT:

Vuosikerta 300 markkaa, irtonumerohinta 30 markkaa.

Tilauksia vastaanottavat kaikki postitoimipaikat ja Rautatiekirjakauppa.

Painettu Helsingissä 1954, Kustannusosakeyhtiö Yhteistyön kirjapainossa

I kansisivu: Unkarin teollisuusnäyttelyn avajaisista 16. 10. Helsingin Messuhallissa. Pääministeri Urho Kekkonen ja kauppaministeri Penna Tervo Unkarin asiainhoitajan rva Mária Baloghin seurassa tutustumassa taloustarvikeosastoon.

II kansisivu yläkuva: Unkarin näyttelyn kutsuvieraita tarkastelemassa venemoottoria. Etualalla ulkovaltojen diplomaattiedustajia, vas. mm. suurlähettiläs V. Z. Lebedev. — Alakuva: Eri työpaikkojen luottamusmiehiä unkarilaisiin metallintyöstökoneisiin tutustumassa.

III kansisivu: yläkuvassa Suomen Veikko Karvonen ylittämässä 3.000 m estejuoksun vesihautaa Suomi—Unkari maaottelussa Budapestissa. — Alakuva: Seiväshyppymestarimme Eeles Landström ylittää rimaa Budapestin Nep-stadionilla.

IV kansisivu: Nykyaikaisen viisiottelun maailmanmestaruuskilpailuissa Budapestissa Suomen paras mies oli Väinö Korhonen, joka kuvassa suorittaa kilpailujen esteratsastusta.

Kálmán Pálmai:

Bálint Balassi

(1554 — 1594)

Unkarin kansa vietti lokakuun 20 päivänä 1954 Bálint Balassin, maansa ensimmäisen suuren runoilijaklassikon syntymän 400-vuotisjuhlaa. Mutta vuosi 1954 on kaksinkertainen Balassin muistovuosi, sillä toukokuussa tuli kuluneeksi 360 vuotta siitä, kun nelikymmenvuotiaan runoilijan kohtasi linnanmuureilla turkkilainen luoti tuoden hänelle sankarikuoleman.

Bálint Balassi oli runoilija ja sotilas, ennen kaikkea vapauden ja rakkauden varhainen laulaja. Kuten myöhemmin Sándor Petöfi hänkin oli vapauden lyyrikko — ja rakkauden, jonka suloista onnea ja tuskallista kipua ei ainoakaan unkarilainen runoilija satojen vuosien kuluessa kokenut niin täydellisellä alttiudella ja tulkinnut niin ilmaisurikkaalla kielellä kuin Balassi.

Hän eli 1500-luvun jälkipuoliskolla, jolloin Unkari oli paloiteltu kolmeen osaan. Maan länsiosaa hallitsivat Habsburgin suvun keisarit, Unkarin keskiosat olivat turkkilaisten vallassa, kun taas Siebenbürgenissä — maan itärajan seuduilla — oli vielä olemassa itsenäinen unkarilainen ruhtinaskunta. Feodaalinen anarkia, joka oli tulosta maansa häviöön ja rappioon syösseen vallanhimoisen ylhäisaateliston hallinnasta, vallitsi noina vuosikymmeninä sekasortoisessa maailmassa, jossa kuljeksivat ryöstelevät keisarilliset sotilaat ja turkkilaiset janitshaarit, ja jossa riehuivat uskoa ja lippua keveästi vaihtavat seikkailijat ja vallantavoittelijat. Turkkilaisten sortajien raskasta iestä pakenevien maaorjien ja maattomien pienaatelisten lukumäärä kasvoi jatkuvasti. Heidän riveistään nousivat isänmaan todelliset puolustajat, turkkilaisvastaisen taistelun sankarit ja rajalinnoitusten urheat soturit. Juuri he torjuivat uhan, joka Turkin valtakunnan taholta nousi koko senaikaisen Euroopan ylle, ja juuri he puolustivat isänmaataan pitkien vuosien aikana käydyissä taisteluissa — useimmiten palkatta, nälkää ja puutetta kokien ja ryysyihin puettuina. Heidän maineikas muistonsa elää yhä Bálint Balassin lauluissa.

Tämän suuren runoilijan elämän merkilliset ja usein ristiriitaiset käänteet saavat selityksensä senaikaisen Unkarin yhteiskunnallisista ja poliittisista oloista.

Runoilija polveutui varakkaasta ylhäisaatelistoon kuuluvasta suvusta. Hänen isoisänsä kaatui v. 1526 Mohácsin taistelussa ja antoi sankarikuolemallaan pojilleen ja lapsenlapsilleen esikuvan: taistelu turkkilaisia vastaan muodostui perheessä perinteeksi. Balassin setä Imre oli Devényn linnoituksen sankarillinen puolustaja. Hänen toinen setänsä Menyhért oli — tuon feodaalisen aikakauden tavan

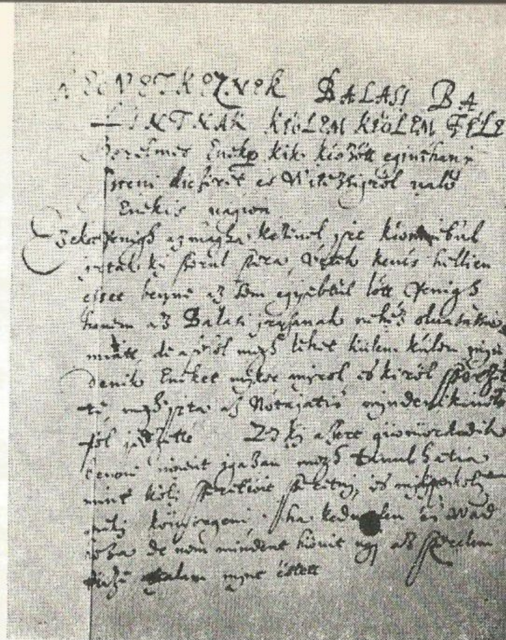
mukaisesti — maantieryöväri, rosvoritari ja varastetun tavaran kätkijä, joka myyskenteli uskoaan kuin toiset viljaansa, ja joka Lévassa paljain käsin ja pelottomalla urhoollisuudella karkoitti turkkilaiset. Runoilijan isä János oli sivistynyt ja avarakatseinen sotilas, jonka voimista ja ajasta suurimman osan kuitenkin veivät tilusriitoja koskevat oikeusjutut, ja tuo isänperintö johti myös runoilijan itsensä perheriitojen sokkeloihin.

Bálint-lapsen älyn hiojana toimi Péter Bornemissa, yksi aikansa etevimpiä unkarilaisia humanisteja — Balassin perheen hovipappi. Häneltä nuori Balassi ei oppinut ainoastaan Lutherin oppien tuntemusta, vaan tutustui myös kreikkalais-roomalaiseen kulttuuriin, sekä Danteen ja Petrarcaan, humanismin aikakauden runouteen, joka sitten myöhemmin sulautui hänen lyriikkaansa.

Ensimmäisen kerran kohtalo asetti hänet koetukselle, kun kadehtijat sekoittivat hänen isänsä erääseen valtiopetosjuttuun Wienin hovissa ja perheen oli paettava omistamalleen tilalle Puolaan. Balasseille kuului siellä Kameniecin linna sekä Zmigrodin ja Odrzykonin kylät. Tuo puolalainen turvapaikka tarjosi useat kerrat kotimaastaan pakenemaan joutuneelle runoilijalle suojaa ja turvaa. Juuri ensimmäinen pakomatka Puolaan johdatti Balassin kirjallisuuden piiriin. Lohduttaakseen vanhempiaan hän käänsi saksankielestä unkariksi kirjasen ”Sairaiden sielujen yrttitarha” ja julkaisi sen v. 1572 Krakovassa. Se oli runoilijan ensimmäinen — vaikkakaan ei vielä omintakeinen — kirjallinen yritys.

Isä armahdettiin muutaman vuoden kuluttua ja perhe palasi takaisin kotimaahan. Jotta hänen isänsä asia unohdettaisiin niin nopeasti kuin suinkin ja taatakseen Wienin hovin armollisuuden, runoilija osallistui erääseen Siebenbürgeniä vastaan tehtyyn sotaretkeen joutuen sen kestäessä kuitenkin Siebenbürgenin ruhtinaan István Báthoryn vangiksi. Ruhtinas kohteli ylhäistä nuorukaista hyvin ja sen johdosta Balassin vankeus Siebenbürgenissä muodostui tärkeäksi vaiheeksi hänen runoilijankehitykselleen. Siihen aikaan Siebenbürgenissä vallitsi vilkas kirjallinen ja taide-elämä renessanssin merkeissä. ”Lempeän vankeutensa” aikana runoilija ei ainoastaan tutustunut rakastettaviin naisiin, vaan sai myös lähemmän kosketuksen italialaiseen humanismiin ja Petrarcan sulavaan, palvovaan lemmenrunouteen. Näiden vaikutteiden alaisena hän muotoili ensimmäiset suuret unkarilaiset rakkausrunonsa. On kuitenkin todettava, että Balassin varhaisissa runoissa runolliset taidekeinot ja taiteellinen parantelu kohoavat todellista elämystä korkeammalle. Myöhemmin, kun runoilijan näkemys syveni, hän lauloi rakkaudesta ja myös muista aiheista sanoin, jotka hehkuivat jo aivan toisin, kuumemmin ja intohimoisemmin. Runoilija joutui Siebenbürgenistä pian jälleen Puolaan. Kuitenkin tämänkertainen oleskelu Puolassa oli aivan toista kuin ensimmäisen pakomatkan katkerat kokemukset. Hän on mukana Puolan kuninkaaksi valitun István Báthoryn saattueessa matkalla Krakovaan, missä kruunajaisjuhlallisuudet suoritettiin. Báthoryn joukoissa hän osallistui sotaretkiin Puolassa, muiden muassa Danzigin piiritykseen. Hänelle tarjoutui myös tilaisuus tutustua puolalaiseen kirjallisuuteen. Vielä vuosien kuluttua hän mielellään muistelee toisen Puolassa oleskelunsa rauhallista ja ihanaa aikaa.

Isänsä kuoleman jälkeen runoilija vajosi perheoikeusjuttujen suohon. Pitkien vuosien ajan hän yhä uudelleen yritti voittaa omaisuutensa takaisin, mutta kaikki nuo ponnistukset pirstoutuivat hänen holhoojansa András Balassin ahneuteen. Runoilijaa ei feodaalisen anarkian kauden juristinen viisastelu vähääkään miellyttänyt; hän piti keskiaikaista nyrkkioikeutta sitä

Näyte Bálint Balassin käsialasta.

parempana ryhtyen itse hankkimaan itselleen oikeutta — mutta näin hän aina veti lyhemmän korren. Hän löysi itselleen rauhan vasta tullessaan sotilaaksi ja kun hän maineikkaan Egerin rajalinnoituksen ”urheiden poikien” keskuudessa havahtui tajuamaan isänmaan pyhän aatteen. Siitä on osoituksena eräs Balassin kauneimpia runoja: ”Viininjuojalle”. Hän kuvailee siinä soturien iloa kevään tulosta sellaisella lyyrillisellä realismilla, että runosta raikuu rinnakkain ratsuhevosten hirnunta, puhdistettavien aseiden kalina ja sotilaiden kauas kantavat laulut taistelusta ja rakkaudesta. Katseemme eteen avautuu kotiseudun kauneus ja sen keskellä elävät, uuteen sotaretkeen valmiit soturit. Balassin syvä inhimillisyys puhkesi täyteen kukoistukseensa vasta täällä, kansan poikien parissa. Sotilaiden joukossa hän löysi sen, mikä on enemmän kuin kaikki muu: isänmaan. Sotilaiden keskuudessa hänessä kasvoi vastuuntunto sitä kansaa kohtaan, josta hän polveutui. Balassin runous kehkeytyi täyteen loistoonsa tuossa yhteisessä taistelussa yhteisen suuren asian, isänmaan, puolesta. Näin hänestä tuli XVI. vuosisadan unkarilainen laulaja, ja hänen runoutensa kumpusi vapaasta luonnosta, kovan taistelun tuoksinasta, alituisesta hengenvaarasta — isänmaan puolustuksesta. Tuo unkarilaisen lyriikan kansallinen piirre, taistelun innoitus, on näkyvissä Petőfiin saakka ja vielä omankin aikamme runoudessa.

Runoilijan suuri rakkaus oli Anna Losonczy, jota hän runoissaan nimitti Juliaksi, ja jota hän omien sanojensa mukaan oli ”kauimmin” rakastanut. Eräät kuuluisan Julia-sikermän runot — juovuttavasta ihastuksesta ”verrattomaan ja kalliiseen rakastettuun” aina ”pään ja polvet notkistavaan” rukoukseen saakka — nousevat senaikaisesta unkarilaisesta runoudesta eurooppalaisen lyriikan huipuille. Runoilija eli koko elämänsä epäinhimillisyyden, kavaluuden ja aikakautensa ja luokkansa vainon keskellä. Hänelle ei merkinnyt selkeentyvää maailmaa ainoastaan sotilaselämä, vaan myös runous. Hänen rakkausrunoissaan esiintyvät vastakohdat: ruma ja kaunis, hyvä ja paha, hyvin-

Ulosrynnäkkö piiritetystä Esztergomin rajalinnoituksesta, jossa Bálint Balassi koki sankarikuoleman v. 1594.

muodostunut ja rujo, ovat pohjimmaltaan ilmauksia hänen kaipuustaan kunnialliseen maailmaan. Julia-sikermässä esiintyvät usein myös vankeuden vertauskuvat, kahleet ja vankila. Ja vankila, jonka ristikot runoilija haluaa murtaa — se on tuon ajan maailma. Balassin asenne on tämänmukaisesti myös hänen rakkauslyriikassaan päättäväinen — ja vaikka se ei aina olekaan tietoinen, niin se kuitenkin on feodalisminvastainen asenne, joka tuomitsee ajan tekopyhyyden.

"Sen olkoot vainiot
ja karjat, kartanot
ja kulta määrätön,
jota vuoksi ahneuden
ja syyn muun sellaisen
syö vaiva yletön.
Mun olkoon vähän vain,
sen kannan naurahtain,
oon vihamiehetön."

Näin hän kirjoittaa runossaan Margaretalle. Runoilija, "hävittävien ja ryöstävien" esi-isien jälkeläinen, teki lopullisen päätöksen kohtalostaan ja löysi todellisen kotinsa soturien elämästä rajalinnoituksessa. Luokastaan vierautunut, avioliitossaan ja rakkaudessaan pettynyt runoilija, jolta kaikki omaisuus oli viety, lähti Puolan ja Turkin välisen sodan syttymisestä kertovan uutisen johdosta jo kolmannen kerran Puolaan. Sota ei kuitenkaan puhjennut, ja runoilija harhaili kaukana kotimaastaan päämäärättä paikasta toiseen. Harhaillessaan maanpakolaisena hän saavutti sotilasrunoutensa huipun. Hän kirjoitti kuuluisan soturieepoksensa ja kohotti sen lauluissa unkarilaisen rajaleirin suurenmoisen toveruus- ja taisteluhengen ennentuntemattomiin, kuolemattomiin korkeuksiin. Koruttomissa, tosiseikkoja kuvailevissa ja kuitenkin niin lyyrillisissä runoissaan, jotka ovat kuin itsetunnustuksia, hän antaa ilmauksen aikansa kaikkien kunniallisten unkarilaisten tunnoille. Hänelle ja hänen jokaiselle toverilleen, isänmaata puolustaville taistelijoille kaikuvat hänen sanansa:

"Jotka elämänsä
muistain nimensä
antoi vuoksi maineen,
kuvan ihmisyyden,
uljaan ylevyyden,
loivat yli aineen.
Löivät haukan lailla,
pelokkuutta vailla
kestäin sodan paineen."

Myös hänen rakkauslyriikkansa puhkeaa maanpakolaisuudessa uuteen kukoistukseen. Hänen rakkautensa kohde oli nyt Anna Wesselényi (o.s. Anna Szárkándi), sen miehen puoliso, jonka luona runoilija oli vieraana. Hänelle Balassi kirjoitti Coelia-laulunsa. Tämän runosikermän muodostaa sarja mestariteoksia, jotka elämystensä vilpittömyydessä, ilmaisun vivahdusrikkaudessa, herkässä lyyrillisyydessään ja inhimillisessä välittömyydessään kohosivat tasolle, jota Unkarin runoudessa ei satoihin vuosiin pystytty ylittämään. Eräässä laulussaan hän kirjoittaa surevasta Coeliasta, jonka sisar oli odottamatta kuollut:

"Niinkuin lilja maan
poikki leikataan,
alas päänsä vaipuu,
pää tuo kaunis, sorja,
kyynelvirran orja,
murheen alle taipuu.
Lailla kasteen kevään
iltaan himmenevään
kyynelhelmet haipuu."

Ennen XVIII. vuosisadan suurta lyyrikkoa, Mihály Csokonai Vitéziä, ei yhdenkään unkarilaisen runoilijan laulu rakkaudesta kaikunut niin tunnevoimaisena ja alttiina kuin Balassin.

Uskonnollisten elämysten voima — ja tämä on tuona aikakautena, uskonpuhdistuksen vuosisadalla, itsestään selvää — ohjaa häntä koko hänen elämänsä ajan. Hänen uskonnollisissa runoissaan esiintyy harvoin tunnustuksellisia vivahteita, mutta sitä enemmän kauneutta ja inhimillisyyttä. Nuo runot ovat ristiriitaisen ajan ristiriitaista elämää eläneen, epäilysten horjuttaman ja katumuksen ahdistaman pojan ilmauksia. Balassi astuu itse omassa persoonassaan yhteyteen "jumalallisen, armeliassydämisen" Herran kanssa. Hän taistelee ja painii jumalansa kanssa, milloin elämän tähden, milloin hänen käsittämättömän väkivaltaisuutensa tähden, milloin taas harhailuelämänsä polttavan murheen tähden, ja hänen säkeissään hehkuu vilpitön halu moraaliseen parannukseen. Lukuisissa runoissa hän anoo urhoollisuutta ja kunniantuntoa. Se kaikuu myös hänen sotilaseepoksensa säkeissä:

"Anna uljuus sankarin,
hyvä nimi, mainekin.
Salli minun kunnialla
aina kestää rintamalla.
Herra, anna aseet nuo:
uljas sydän, järki, luo."

Toukokuussa 1594 — 360 vuotta sitten — syöksyi hän ensimmäisten joukossa rynnäkköön ulos Esztergomin linnoituksesta. Hän koki sotilaan arvoisen kuoleman keskellä taistelun tuoksinaa. Hän oli ollut yhtä uskollinen sekä Pallakselle että Mars-jumalalle, hän oli sotilas ja runoilija — ja avarsi sivistystä ja tiedettä siinä maassa, jota hän miekalla puolusti.

Rajalinnakkeen sankarien parissa, 400 vuotta sitten, hän antoi isänmaalleen "kuvan ihmisyyden, uljaan ylevyyden". Hän loi unkarilaisen lyriikan ja kohotti sen eurooppalaiselle tasolle ammentaen rohkeasti kotoisen kansanrunouden lähteistä ja naapurikansojen luomista lauluista. Häneltä oppivat myöhempien aikojen suuret runoilijat ja hänen teoksensa ovat jättäneet jälkiä myös myöhempään kansanrunouteen. Hänen uskollisuutensa kansalle ja hänen sankarikuolemansa kehoittavat uhrautuvaisuuteen isänmaan puolesta. Hänen edistyksellisiä perinteitään kunnioittaen Unkarin kansa säilyttää ensimmäisen suuren runoilijansa, Bálint Balassin, elämäntyötä suurena kansallisena perintönään.

Suom. Pentti Lahti.

UNKARIN teollisuus esittäytyi Helsingissä

Pääministeri Kekkonen tutustumassa Unkarin asiainhoitajan rva Baloghin seurassa näyttelyn elintarvikeosastoon. — Tämän osaston kohdalla tunsi tulleensa kuin herkkutavaramyymälään, mistä kuulut Unkarin viinit eivät puuttuneet.

☆ UNKARIN teollisuusnäyttely Helsingin B-Messuhallissa lokakuun 16—28 päivien välisenä aikana oli ensimmäinen laatuaan täällä ja muodostui merkkitapaukseksi maittemme ystävyys- ja kauppasuhteissa. Eri tahoilla todettiinkin, että Unkarin talouselämän nopea kehitys ja Suomen—Unkarin kaupankäynti ovat jo ennättäneet sellaiseen vaiheeseen, jossa veljeskansamme tarjoamien vientitavarain monipuolinen esittely oli tarpeen vaatima. Unkarin näyttely antoi tervetulleen sysäyksen kaupallemme, se saatettiin heti todeta, ja samalla näyttely tarjosi vakuuttavan kuvan Unkarin noususta nykyaikaisena teollisuusmaana.

Näyttelyn avajaisissa 16. 10. nähtiin kutsuvieraiden joukossa mm. pääministeri Kekkonen, kauppaministeri Tervo, Neuvostoliiton suurlähettiläs Lebedev, Unkarin asiainhoitaja rva Mária Balogh ja useita muita ulkovaltojen edustajia, samoinkuin kotimaan liike- ja teollisuusmiehiä sekä Unkarin kauppaministeriön osastopäällikkö Béla Szilágyi. Näyttelyn johtajana toimi rva Gisella Rosta.

Seuraavassa muutamia lausuntoja Unkarin näyttelyn johdosta.

Pääministeri Urho Kekkonen:

Unkarin teollisuusnäyttelyn johdosta on pääministeri Urho Kekkonen myöntänyt Suomi—Unkari-lehdelle seuraavan lausunnon:

☆

”UNKARIN teollisuusnäyttely poikkesi siinä suhteessa monista vastaavanlaisista näyttelyistä, että siinä pyrittiin miellyttävään keskitykseen: näytteille oli asetettu lähinnä vain sellaisia tuotteita, joilla meidän maassamme on tai uskotaan olevan myyntimahdollisuuksia. Tässä aistikkaasti järjestetyssä näyttelyssä huomio kiinnittyi mm. työstökoneisiin, joista ainakin eräät tyypit voivat Suomessa tavata kysyntää. Suomen ja Unkarin välisen kaupankäynnin laajenemiseen on ilmeisiä mahdollisuuksia myös näytteillä olleiden radio- ja hienomekaanisen- sekä instrumenttiteollisuuden tuotteiden osalta. Ennestään meillä on jo hyviä kokemuksia Unkarin tekstiili- ja nahkateollisuuden tuotteista, joita näyttelyssä myös esiteltiin. Varsin mielenkiintoinen oli kuva, jonka näyttelyssä sai meille suomalaisille ennestään tuntemattomista Unkarin laivanrakennusmahdollisuuksista.

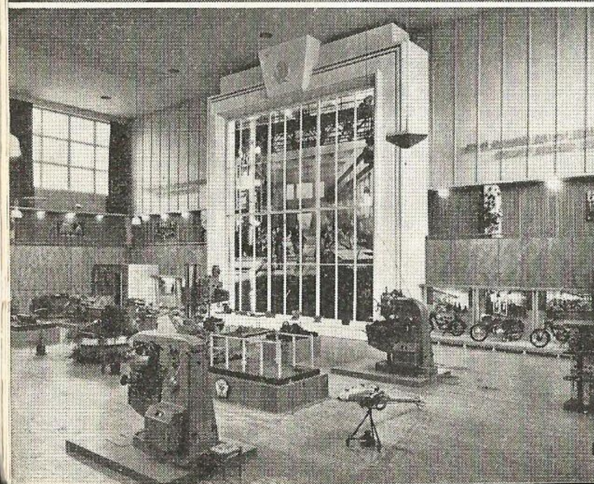
Yleiskuva näyttelyhallista. Etualalla raskaan teollisuuden tuotteita: jyrsin- ja sorvikoneita metallintyöstöä varten. Näyttely osoitti Unkarin tälläkin alalla kohonneen varteenotettavaksi tekijäksi — seikka, mitä meillä ei vielä tarpeeksi tunneta.

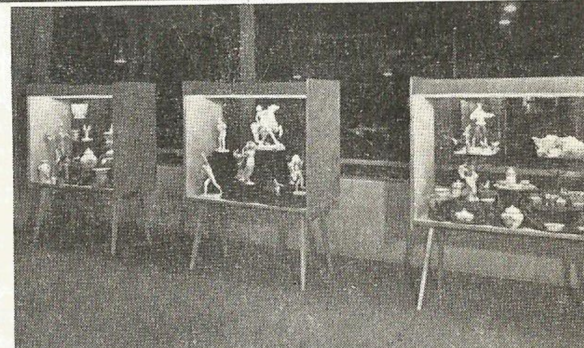
☆ Kuvat: Värikkäin mainostauluin hauskasti somistetun näyttelyhallin permanto-osaa hallitsivat raskaan teollisuuden tuotteet, varsinkin erilaiset metallintyöstökoneet (kuva edell. sivulla ja vas. alla). Eri tuotantolaitosten toimivat pienoismallit, mm. tiilitehdas ja mylly, elävöittivät maallikolle monimutkaisten laitteiden toimintaa. Suomessa hyviksi tunnetuille unkarilaisille moottori- ja polkupyörille oli varattu väljät tilansa.

Kuvassa ylinnä vas. ministeri Tervo tutustumassa tekstiiliosastoon Unkarin kauppaministeriön osastopäällikön Béla Szilágyin seurassa.

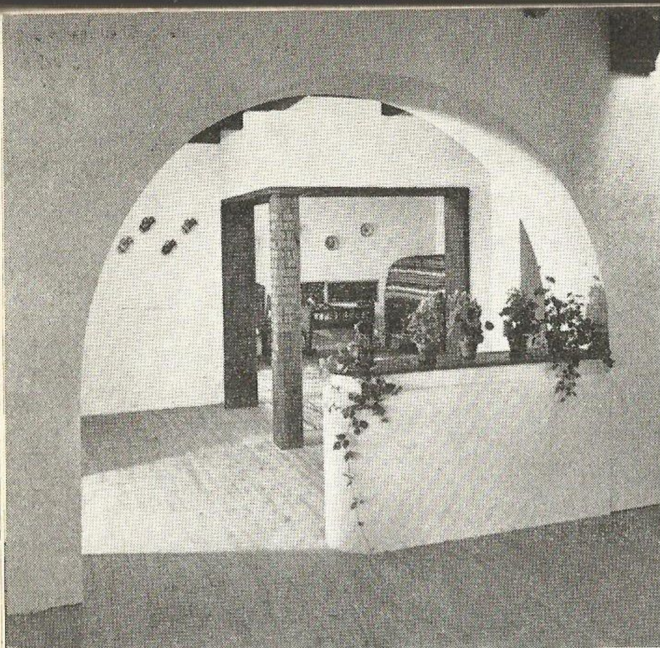
Tekstiiliteollisuus herkutteli yl/äkvlläisin lämpimin värein, kuten unkarilaiseen tyyliin vanhastaan kuuluu. Esiteltiin kankaita (kuva oik. alla), valmiita vaatteita — näitä myös suosituissa muotinäytöksissä — ja kauniita käsitöitä. Kansallisilla aiheilla oli valtasija kuvioinneissa. Kuvassa vas. keskellä nähdään monenlaisia hienomekaanisen teollisuuden tuotteita.

Unkarin erinomaisen turkisteollisuuden silmää hiveleviä tuotteita nähdään kuvassa oik. ylinnä.

Vilpitöntä ihastusta herättivät kauniisti esille asetetut monenlaiset taidokkaat lasi-, posliini- ja hopeaesineet sekä ns. "historialliset korut" erikoisella aistikkuudellaan. (Kuva oik. kesk.)

Suomalaista yleisöä kiinnosti näyttelyssä suuresti unkarilainen talonpoikaiskoti, jossa kansan vanhat perinteet ilmenivät värikkäänä ja sopusointuisena yhdistelmänä.

Kauppa- ja teollisuusministeri Penna Tervo:

Unkarin teollisuusnäyttelyn avajaispuheessaan kauppa- ja teollisuusministeri Tervo lausui mm.:

"Viime vuonna kauppavaihtomme Unkarin kanssa oli likimain kolminkertainen vuoteen 1938 verrattuna ja kuluvana vuonna olemme jo kahdeksassa kuukaudessa päässeet suunnilleen samoihin määriin tässä tavaranvaihdossa kuin koko viime vuoden aikana.

Unkarin ja Suomen välisessä kauppavaihdossa on tavaravalikoimien lisäämiseen hyviä edellytyksiä olemassa. Silmäys tilastoihin osoittaa, että tämä kaupankäynti keskittyy toistaiseksi muutamiin suuriin tavararyhmiin toisten tavarain jäädessä aivan liian vähälle huomiolle.

Tutustuminen Unkarin teollisuusnäyttelyyn antaa käsitykseni mukaan meille avaimet käteen tuontimahdollisuuksiemme laajentamiseksi."

"Mitä sopivin ajankohta"

Johtaja Lajos K o v á c s, tunnettu tuonti- ja vientiliikkeen harjoittaja, jolla on monella alalla suuret ansiot SuomenUnkarin kaupan kehittämisessä, lausui lehdellemme seuraavaa:

"On sanottava, että näyttely sattui mitä sopivimpaan ajankohtaan sikälikin, että samaan aikaan solmittiin Budapestissa uusi kauppasopimus Suomen ja Unkarin välille. Näin tukkukauppiaat ja tehtailijat saattoivat näyttelyssä käydessään tehdä ostosuunnitelmia ensi vuotta varten. Kauppoja tehtiinkin runsaasti jo näyttelyn aikana, vaikka sen vaikutus tietysti ilmenee täysin vasta jälkeenpäin. Koska itse edustan lähinnä kevytteollisuuden alaa, haluaisin keskittyä siihen ja mainita, että suurta kiinnostusta herättivät Unkarin kuosikkaat tekstiilitavarat, niin "metritavara", siis kankaat, joista esim. paitakangasta paljon ostetaan Suomeen, kuten myös valmisvaateteollisuuden tuotteet ja varsinkin käsin tehdyt — kudotut — naisten ja lasten vaatteet. Totean, että Budapest tunnettiin jo ennen sotaa Parisin ja Wienin veroisena muotikeskuksena ja nyt se on jälleen valtaamassa entistä asemaansa tällä alalla. Kun Unkarin valmisvaateteollisuus on hyvin menestynyt mm. Ruotsin markkinoilla, jossa kilpailu on erittäin kireä, on sillä edessään kaikki mahdollisuudet myös Suomessa. Entä sitten turkikset: Unkarin kultalammas tunnetaan kautta maailman, myös meillä erittäin hyvin — sitä on koetettu jäljitellä, mutta alkuperäisen tasoa ei ole saavutettu. Unkarin optillinen ja hienomekaaninen teollisuus alkaa vähitellen voittaa sille kuuluvan arvosijan Suomenkin yleisön keskuudessa — asiantuntijapiireissähän jo on tiedetty, että esim. unkarilaiset silmälasit yms. ovat korkeinta maailmanluokkaa. Samoin ovat täällä lyöneet itsensä läpi esim. unkarilaiset herätyskellot.

Unkarin olympiamenestyksen jälkeen on sikäläisten urheiluvälineiden kysyntä Suomessa jatkuvasti kasvanut. — Totean, että paljon, melkeinpä uskomattoman paljon on tapahtunut muutosta siitä lähtien, kun kauppa Unkarin kanssa alkoi sodan jälkeen. Ennakkoluulot Unkarin teollisuuden tuotteita kohtaan ovat nopeasti väistymässä kautta linjan", lopetti johtaja Kovács.

Unkarin koneteollisuus maailmanluokkaa

Lehtemme oli Unkarin näyttelyn johdosta myös yhteydessä Machinery Oy:n ja Matti Saurio Oy:n toimitusjohtajaan H. T i m o s e e n sekä hra H y v ä r i s e e n, tiedustellen haastateltavien mielipiteitä konetuonnin osalta. Mainitut kaksi liikettä ovat tunnettuja suurina koneiden maahantuojina ja erikoisesti viimeksimainitulla on monivuotinen kokemus unkarilaisten teollisuuskoneistojen edustajana Suomessa. Vastaukseksi kysymyksiimme saimme kuulla seuraavaa:

— Mitä tulee unkarilaisten työstökoneiden sopivaisuuteen Suomen oloissa, on todettava, että näitä on nykyisin täällä käytössä jo parisataa kappaletta — seikka, joka selvästi osoittaa unkarilaisten koneiden pystyneen kilpailemaan Suomen markkinoilla. Unkarin tarjoamat työstökoneet, sorvit, revolveri- ja radiaalisorvit, ovat täysin samalla tasolla kuin muutkin maailmanmerkit. Niihin on kyetty tekemään uusimpia vaatimuksia vastaavat teknilliset parannukset. Unkari viekin näitä koneita runsaasti eri maihin. Suomen osalta voidaan sanoa, että mahdolliset alkuaikojen ennakkoluulot Unkarin koneteollisuuden tuotteita kohtaan ovat "taaksejäänyttä elämää". Sensijaan on todettavissa, etteivät täkäläiset menekkimahdollisuudet ole rajattomat — tärkeänä tekijänä on otettava huomioon (esim. sorvien osalta) kotimainen tuotanto, joka jo kohoaa merkittäviin lukuihin. Joka tapauksessa kauppamme kehitys osoittaa, että koneiden melko vähäinen tuonti on kasvamassa. Kauppatuttavina unkarilaisia voidaan kiittää erittäin sydämellisiksi — heidän kanssaan ei ole kertaakaan useampivuotisen toimintamme aikana syntynyt kahnausta. Mikäli valittamisen aihetta on esiintynyt jossakin yksityiskohdassa, asiat on aina selvitetty moitteettomasti.

Eläkkeitä korotettu Unkarissa

Unkarin kansantasavallan puhemiesneuvosto on antanut asetuksen eläkkeiden yleisestä korottamisesta. Asetus takaa nyt jo eläkettä saaville eläkelisän ja kohottaa lokakuun 1 päivästä 1954 alkaen uusien eläkkeensaajien tuloja huomattavasti. Eläkkeiden korottamisesta koituvat kustannukset joutuvat valtaosaltaan valtion kannettavaksi, sillä työtätekevät osallistuvat vain 3 prosentilla eläkemaksuihinsa.

Unkarissa on — vuonna 1951 säädetyn eläkelain mukaisesti — jokaisella ruumiillisen ja henkisen työn tekijällä sekä heidän huollossaan olevilla perheenjäsenillä oikeus vanhuusvakuutukseen. Eläkeoikeuden saavat miehet 60 ja naiset 55 vuotta täyttäessään ja 10 työvuotta suoritettuaan. Myös ennen vahvistettua ikärajaa pääsevät sellaiset henkilöt osallisiksi vanhuushuollosta, jotka sairauden tai tapaturman vuoksi ovat joko osittain tai kokonaan tulleet työkyvyttömiksi, sekä edelleen lesket, orvot ja muut työkyvyttömät, huoltajaa vailla olevat perheenjäsenet. Tämän lain säätämisen jälkeisinä vuosina eläkkeitä on toistuvasti korotettu, sillä Unkarin kansantasavallan hallitus pyrkii jatkuvasti asteettain korjaamaan entisaikojen hallitusten laiminlyöntejä ja turvaamaan vanhusten ja työkyvyttömien asianmukaisen huollon. Viimeksi keväällä 1954 suoritetun korotuksen jälkeen saivat 60 vuotta täyttäneet miehet ja 55 vuotta täyttäneet naiset eläkkeenä 15 prosenttia palkastaan. Kun eläkkeeseen oikeutettu ilmoitti haluavansa jatkaa työtään, hän sai seuraavien viiden palvelusvuoden jälkeen korotetun eläkkeen, 30 prosenttia palkastaan.

Lokakuun 1 päivänä 1954 voimaan astunut eläkkeiden uusin korotus takaa jokaiselle 60 vuotta täyttäneelle miehelle ja jokaiselle 55 vuotta täyttäneelle naiselle aikaisempien 15 tai 30 prosentin eläkkeiden asemesta eläkemääräksi 50 prosenttia palkasta. Kuukausieläkkeen alin määrä on 500 forinttia. Vuoden 1945 jälkeen suoritetuista palvelusvuosista annetaan 1 prosentin eläkkeenkorotus kultakin vuodelta. Uusi eläkeasetus korottaa huomattavasti myös niiden tuloja, jotka pääsevät osallisiksi invaliidi-, leski- tai orpoeläkkeistä. Jotka työpaikkaonnettomuuden tai ammattitaudin takia tulevat invaliideiksi, saavat 80 prosenttiin palkasta nousevan eläkkeen. Lesket saavat täyden eläkkeen myös silloin, kun he itse käyvät työssä. Orpoeläkettä suoritetaan siihen saakka, kunnes lapsi on täyttänyt 16 vuotta, mutta jos lapsi edelleen jatkaa opiskeluaan, valtio maksaa eläkettä aina siihen saakka, kunnes hän täyttää 18 vuotta. Asetus eläkkeiden korottamisesta koskee myös vanhuuseläkkeen saajia, jotka vuoden 1954 lokakuun 1 päivästä alkaen saavat eläkkeisiinsä 25—30 prosentin lisäyksen.

Tämä eläkkeiden jo voimaan astunut korotus koituu mitä laajimpien Unkarin kansankerrosten hyväksi. Pelkästään 25-prosentin eläkkeiden korotuksesta osallisiksi pääsevien leskien ja orpojen lukumäärä on yli 160 000. On tuskin ainoatakaan unkarilaista perhettä, jossa ei yhden tai useamman perheenjäsenen aineellinen asema eläkkeiden korotusten seurauksena paranisi. Ministerineuvoston vahvistama asetus merkitsee siten tärkeätä tapahtumaa pyrittäessä hallitusohjelman mukaisesti Unkarin kansan elintason kohottamiseen.

János Dobiez:

Unkarilaisen kielitieteen uranuurtajan jäljillä Suomessa ja Siperiassa

Tukholma elokuun 12 päivän aamulla 1839. Pilvetön pohjoinen taivaankansi kaartuu kaupungin ylle valtavana sinertävänä kupoolina. Kaduilla tuntuu suolaisen meren ja havumetsien tuoksu, ihmiset kiirehtivät hyväntuulisina ja levänneinä töihinsä. Aamuauringon valossa kaikki näyttää kauniilta ja iloiselta. Kaupungissa oleskelevat ulkolaiset katselevat nähtävyyksiä hyväntahtoisen uteliaina säilyttääkseen mielessään kultaiset muistikuvat.

Vain eräs kaksikymmenvuotias nuorukainen ei ihaile aamuisen kaupungin elämää. Nopein askelin hän kulkee pitkin toreja ja katuja kohti kuuluisaa kuninkaallista kirjastoa. Hän menee kuten edellisinäkin viikkoina jatkamaan Skandinavian maiden ja kansojen historian opiskelua, minkä vuoksi hän on moniksi kuukausiksi jättänyt kotimaansa.

Tämä päivä ei kuitenkaan ala samalla tavoin kuin muut. Hiljaisen rakennuksen vielä hiljaisemmassa käytävässä eräs miellyttäväkasvoinen mies astuu hänen rinnalleen:

— Hyvää huomenta herra Reguly! Suokaa anteeksi, että näin tuntemattomana . . . Ehkä sallitte: olen kirjastonhoitaja Arvidson. Työskentelen nyt täällä, mutta kotimaani on Suomi, mistä minun oli paettava . . .

Nuorukainen hämmästyy:

— Olen iloinen tutustumisestamme, mutta mistä tiedätte minun nimeni?

No, sen voi selittää helposti . . . mutta istukaamme tuonne penkille. Kas näin . . . Ahkeruutenne, jolla olette opiskellut Pohjolan historiaa, on kiinnittänyt kaikkien huomion. Myös minun. Mutta kun kuulin Teidän tulleen Unkarista, päätin tutustua Teihin. Kutka sitten tuntisivat toisensa, elleivät sukulaiset?

— Sukulaiset? ihmettelee Reguly ja katsoo ihmeissään suomalaista tiedemiestä.

— Aivan niin, sukulaiset, Arvidson naurahtaa — suomalaiset, lappalaiset, unkarilaiset ja vielä monet pienemmät kansat muodostavat kieliperheen. Unkarilaisten joukostakin on jo ilmaantunut tiedemiehiä, jotka ovat työskennelleet tämän todistamiseksi: Sajnovics ja Gyarmathy . . .

Näin alkoi keskustelu, jonka jälkeen juristiksi valmistunut Antal Reguly lopullisesti jätti Corpus Juriksen ja Tripartitumin, ja jopa luopui Pohjolan kansojen tutkimisestakin. Hän asetti itselleen uuden päämäärän: jatkaa kahden suuren tienraivaajan työtä selvittääkseen täydellisesti kysymyksen suomalais-ugrilaisten sukulaisuudesta.

Tämä oli vaikea tehtävä, sillä hä-

nellä ei ollut minkäänlaista kielitieteellistä koulutusta. Hänen innostuksensa kuitenkin korvasi puutteen. Sisukkaasti hän alkoi opiskella tätä kysymystä käsittelevää senaikaista puutteellista kirjallisuutta, joka oli syntynyt jo 1700-luvulla Gyarmathyn ja Sajnovicsin työn pohjalla. ("Demonstratio idioma Hungarorum et Lapponum idem esse"). Hän päätti suunnata tiensä itään, matkustaa Suomeen, ja hän kirjoitti päätöksestään myös vanhemmilleen.

Marraskuun kahdeksantena hän saapui Helsinkiin, jossa heti tutustui erääseen Suomen henkisen elämän suurmieheen, etevään kielitieteilijään Castréniin. Castrénin avulla hän alkoi opiskella suomea, mutta huomasi pian, ettei tämä riittänyt. Hän päätti lähteä talonpoikaiston keskuuteen tutustuakseen samalla kertaa sekä kieleen että kansan tapoihin. Näin hän vietti neljä kuukautta talonpoika Kuntusen luona pienessä kylässä, kolmesataa kilometriä Helsingistä. Aamuisin hän nousi yhdessä isäntäväen kanssa. Heidän kanssaan hän meni navettaan syöttämään karjaa, ja jos tarvittiin, nousi hänkin suksille hiihtäen pitkin metsiä ja peltoja. Neljän kuukauden kuluttua hän ei ollut vain oppinut kieltä, vaan myös tutustunut suomalaisten talonpoikien elämään.

Regulyn palattua Helsinkiin Suomalainen Tieteellinen Seura valitsi hänet jäsenekseen. Senjälkeen hän kävi myös Karjalassa ja lappalaisten asuma-alueilla. Jo silloin Reguly vakuuttautui siitä, että unkarinkieli on sukua sekä suomelle että lapille.

Hän kaipasi kuitenkin enemmän. Hän halusi tutustua myös Venäjällä eläviin suomalais-ugrilaisiin kansoihin, ja matkusti senvuoksi kesäkuun 11. pnä 1841 Pietariin. Siellä hän otti yhteyden aikansa etevimpiin venäläisiin tiedemiehiin, ja hänen tuttavuuksiensa joukossa oli suomalais-ugrilaisen kielitieteellisen paleontologian luoja Teodor Köppen Friedrich. Venäläiset halusivat voittaa puolelleen silloin jo tunnetun tiedemiehen, mutta Reguly piti loppuun saakka itseään unkarilaisena tutkimusmatkailijana ja tiedemiehenä, ja sen vuoksi myös aineellista apua saadakseen kääntyi Unkarin Tiedeakatemian puoleen.

Akatemia tukikin häntä. István Széchenyin ehdotuksesta hänelle myönnettiin toistaiseksi tuhat forinttia, ja niin Reguly saattoi lokakuun 9:nä 1843 lähteä kuuluisalle retkelleen pohjois-Uralille. Hän kävi myös tsheremissien, tshuvassien ja votjakkien maassa, mutta kuolemattomuuttaan hän saa kiittää työstään vogulien ja ostjakkien parissa.

Keitä oikeastaan ovat ostjakit ja vogulit?

Volgan ja Kaman alueella asuva suomalais-ugrilainen kantakansa alkoi hajaantua kolmannella vuosituhannella ennen ajanlaskumme alkua. Ensiksi siitä erkani niin sanottu ugrilainen haara, jonka jatkuvan hajaantumisen tuloksena syntyivät unkarin-, vogulin- ja ostjakinkielet. Kahta viimeksimainittua heimoa nimitetään yhteisellä nimellä Obin ugrilaisiksi, sillä ne asettuivat asumaan Ob-virran rannoille. Monien vuosisatojen ajan ne aiheuttivat paljon hankaluuksia Venäjän valtakunnalle, erikoisesti ruhtinas Asika ja hänen poikansa Jumshan saattoivat monasti tsaarit vaikeuksiin. Vasta 1700-luvulla Jermak Timofejevitsh mursi heidän vastarintansa hävittäessään palkkasotureineen koko läntisen Siperian. Siitä lähtien Obin ugrilaiset kantoivat iestään vastarinnatta, ja heidän kohtalonsa oli yhtä katkera kuin muidenkin tsaarin valtakunnan eivenäläisten kansojen.

Lokakuun vallankumous vapautti heidät. Molemmat kansat elävät siitä lähtien kansallisen piirinsä alueella ja niiden pääkaupunkina on Hanti-Mansisk. Voguleiden lukumäärä on nykyisin 6.311 ja ostjakeiden 23.000. Neuvostovalta on antanut heille kaikki oikeudet, jotka ovat välttämättömät

kansojen taloudelliselle ja sivistykselliselle kehitykselle.

Regulyn aikana nämä kansat elivät vielä paimentolaiselämää, metsästivät ja kalastivat. He kunnioittivat taikauskoisesti karhua, jota he nimittivät "eläinvanhukseksi" ja "metsänvanhukseksi".

Unkarilainen tiedemies viipyi noiden kansojen parissa kahden vuoden ajan, ja tänä aikana suoritti valtavan työn. Hän pelasti unohdukselta rikkaan kansanrunouden, jota tieteellinen maailma pitää erikoisesti arvossa karhu- ja sankarilauluja. Jotta voisimme täysin ymmärtää Regulyn uhrautuvan työn merkityksen, esitämme lukusanat yhdestä kuuteen ensiksi unkariksi, sitten vogulin ja ostjakin kielillä. Unkariksi: egy, két (kettö), három, négy, öt, hat. — Voguliksi: akv, kit, huurem, njila, at, hot. — Ostjakiksi: ij, ket, hoolem, njel, vet, kot.

Regulyn uskollisimmat apulaiset olivat kahdeksankymmenvuotias Jurkina ja kuusikymmenvuotias Baktjar. He opettivat Regulylle uskonnollisia lauluja ja menoja, kuten hevosuhrin.

Tämän valtavan keräystyön tulosten eritteleminen antoi työtä neljälle tiedemiespolvelle. Ensiksi työtä suorittivat Bernát Munkácsi, József Pápa ja Pál Hunfalvy, nykyään sitä suorittaa Unkarin tunnetuin suomalais-ugrilainen kielitieteilijä, Kossuth-palkinnolla palkittu professori Miklós Zsirai.

Reguly ei nimittäin jaksanut itse päättää työtään. Ruumiillisesti ja henkisesti murtuneena hän vielä v. 1847 laati pohjois-Uralin kartan, mutta palasi senjälkeen kotiinsa vakavasti sairaana. Häntä hoidettiin parantoloissa, mutta niitä kahdeksaa vuotta, jotka hänen elämästään oli jäljellä, voidaan tuskin sanoa elämäksi. Tiedemies menetti muistinsakin siinä määrin, ettei voinut ryhtyä erittelemään omia töitään. Tällaisessa tilassa hän kuoli elokuun 23. päivänä 1858. Hänen hautansa joutui unholaan, ja vasta äskettäin se löydettiin eräältä Budapestin hautausmaalta.

Regulyn ansiot olivat suuret. Hän ensimmäisenä osoitti, että suomalais-ugrilaisten kielten sukulaisuus voidaan todistaa vain vertailemalla tieteellisesti näitä kieliä toisiinsa, ja tällä hän loi Unkarissa suomalais-ugrilaisen kielitieteen perustan.

Csárdás

Kirj. kansantaiteen instituutin työntekijä

EDITH KAPOSI

Puolitoista vuosisataa sitten maailma tutustui sanaan csárdás. Esiäitimme maailman kaikilla kulmilla oppivat 1840- ja 1850-luvuilla tuon nimen sekä kauneimpiin ja ilmeikkäimpiin kuuluvan unkarilaisen paritanssin askeleet. Koko maailman huomio kohdistui siihen aikaan Unkarin kansaan, joka suoritti porvarillis-demokraattisen vallankumouksensa. Tuona aikana kansa havahtui kansalliseen tietoisuuteen ja taisteli poliittisella, taloudellisella ja sivistyksellä rintamalla olemassaolonsa oikeudesta. Tästä taistelusta kumpusi esiin myös csárdás-tanssi, tuo kansallinen paritanssi, jota — kuten senaikaiset lehdet kertovat — siihen asti olivat vain maalaispojat ja -tytöt sunnuntaisin tanssineet "csárdás"-taloissa (majataloissa). Tuon mukaansatempaavan tanssin voima, sen vapaa, raikas ja eloisa henki, joka niin suuresti erosi siihen saakka muodissa olleista sidonnaisista tanssimuodoista, saavutti yhdellä iskulla menestyksen Budapestin kansalliskasinolla, Unkarin Pariisin-lähetystön järjestämissä suurissa karnevaaleissa, Wienin ylhäisön salongeissa ja Prahan aatelisissa seurapiireissä.

Valitettavasti tämä "muoti" ei kestänyt itse Unkarissakaan pitkää aikaa. Csárdásta tosin vielä tanssittiin kansallisena johdantona 10 minuutin ajan tanssiaisten alkajaisiksi, vaikkei yleisö tätä erikoisemmin vaatinutkaan. Miksi näin? Muuttunut elämä, uusi rytmi, jazzi, työnsi sen syrjään samoinkuin valssin, katrillin, galopin ja monet muut aikaisemmin suositut seuratanssit.

Kaikesta huolimatta csárdás yhä eli siellä, mistä se lyhyeksi aikaa oli rynnännyt valloittamaan näyttämöt ja hienoston tanssisalit: kansan keskuudessa, talonpoikien parissa. Niin, ja tuo lyhyt aika, jonka csárdás oli muodissa, koitui sille suorastaan hyväksi: se kehittyi rikkaammaksi, ilmeikkäämmäksi. Voisimme sanoa, että se sulatti itseensä kaikki siihenastiset unkarilaiset tanssit: miesten yksintanssin, kosintatanssin, ja se soi myös naispuolisille tanssijoille enemmän mahdollisuuksia.

Talonpoikaistanssiemme suurimman kukoistuksen ja vivahdusrikkauden kautena voidaan pitää aikaa 1860-luvulta ensimmäiseen maailmansotaan saakka. Tuona aikana ovat häiden, ristiäisten, tanssiaisten, sianteurastusjuhlien, nimipäiväjuhlien, kehruuiltojen ja muiden talonpoikaisjuhlien laulut, tanssit ja menot siinä määrin rikkaat ja komeat, että niitä seuraamassa parveili Unkarissa lakkaamatta ihastuneiden ulkomaalaisten joukko. Ei ollut harvinaista, että kaupallisilla asioilla Unkarissa liikkuvat ulkomaalaiset — jotka eivät suinkaan olleet kansantieteen tahi -taiteen tuntijoita — kotimaahansa palattuaan laativat

Vanha unkarilainen csárdás. Tämän vanhan talonpoikaistanssin nimi johtuu majataloa tarkoittavasta unkarinkielen sanasta.

artikkeleita Unkarin kansan rikkaista perintätavoista. Valitettavasti kuihtui csárdás kuten muutkin kansan perinnäistavat huomattavasti ensimmäisen ja toisen maailmansodan aikoina. Nyt vaaditaan sitkeää ja pitkäaikaista työtä eri seutujen kansantapojen aarteiston pelastamiseksi ja lastenlasten lähentämiseksi isiensä ja isoisiensä kunnioittamiin arvoihin,

Vuoden 1945 jälkeen ryhdyttiin kansanperinteiden keräykseen kaikin voimin. Nuoret kansantieteilijät, koreografit, elokuvan asiantuntijat ja kansanmusiikin tutkijat liittyivät vaalimaan ja säilyttämään kuolevia unkarilaisia tansseja, unkarilaisia csárdásperinteitä. He etsivät esiin maan parhaat csárdás-tanssijat, elokuvasivat heidän tanssejaan, kirjoittivat muistiin suosituimpia csárdás-sävelmiä ja keskustelivat tanssijoiden kanssa siitä, miten tuota tanssia oli entisissä juhlissa tanssittu. Keräys- ja elokuvaustyö jatkuu yhä ja kokoon kertyy yhä enemmän muistiinpanoja siitä, miten csárdásta on maan eri seuduilla tanssittu. Nämä kokoelmat todistavat paikkansapitäväksi vanhan sananlaskun, joka sanoo että "niin monta mieltä kuin miestäkin", eli toisin sanoen, että jokaisella kylällä ja jokaisella seudulla on oma luonteenomainen tyylinsä, oma ajatusmaailmansa, joka kuvastuu myös tanssissa. Niinpä esim. Pohjois-Unkarissa csárdásta tanssitaan syvin polvennotkistuksin, ns. "alasukelluksin"; paprikan ja persikoiden

Muotikuva unkarilaisista tanssiaisista viime vuosisadalla.

viljelysseudulla. Tonavan ja Tiszan välisellä alueella taas jäykkää vartaloa tahdissa huojuttaen; Tokajin kuuluisalla viiniseudulla sen sijaan tanssitaan rajusti, kantapäitä yhteen iskien. Noin 50—60 vuotta sitten parit pitivät korkeintaan toistensa sormista kiinni ja seisoivat tanssiessaan vastatusten. Myöhemmin tuli olkapäistä ja vyötäisiltä kiinni pitäminen yleiseksi. Tällöinkin mies aika ajoin irroittautuu paristaan ylvästelläkseen taidollaan hänen edessään. Tanssia säestävä musiikki korostaa monimutkaista rytmiä, jota hyvä tanssija seuraa osaksi lyömällä käsiään yhteen, osaksi saappaankorkojen polkaisuin.

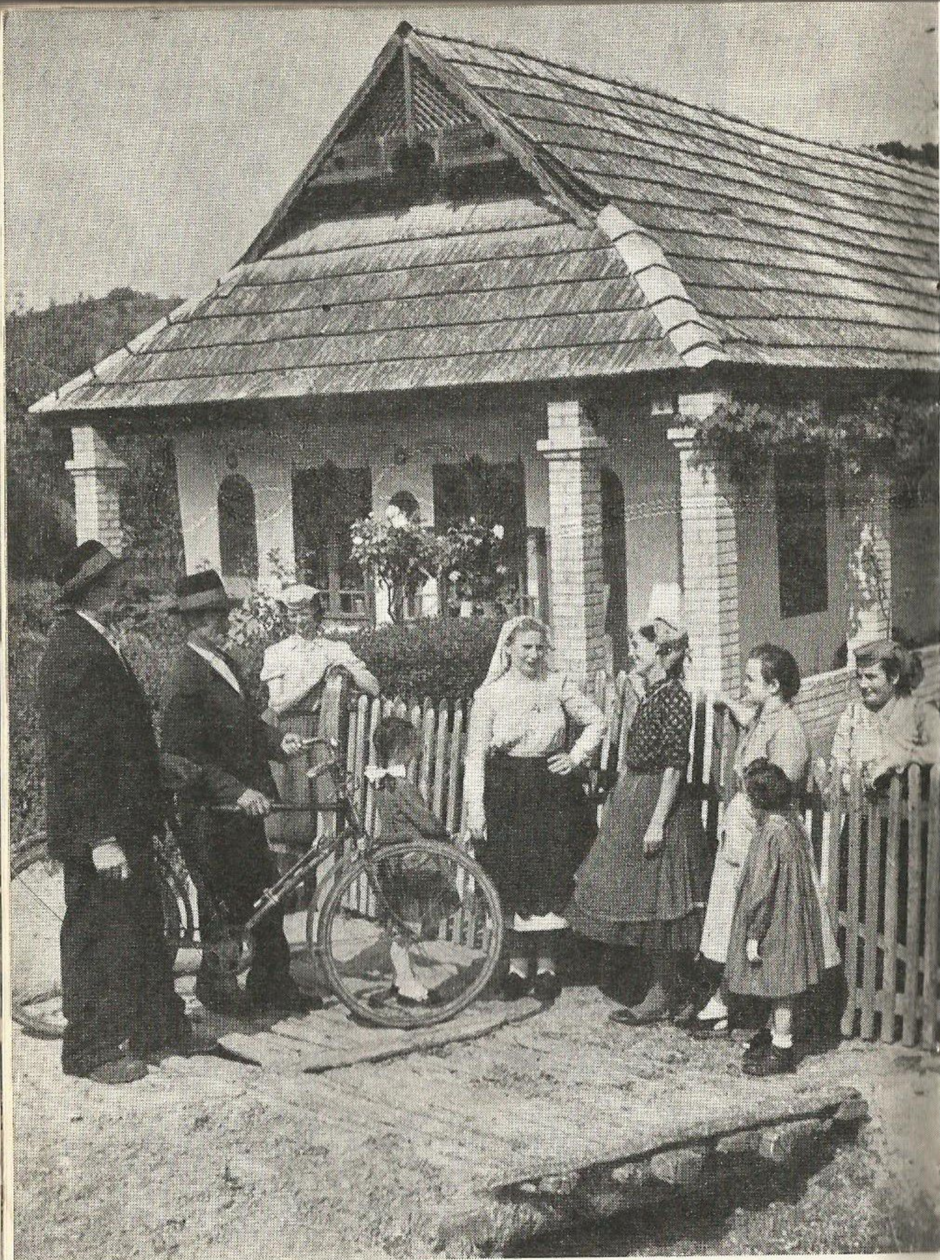
Vuoden 1948 jälkeisenä aikana Unkarissa on järjestetty 3 suurta kulttuurikilpailua. Niihin on sekä kaupungeista että maaseudulta osallistunut suuri joukko oma-aloitteisia kulttuuriryhmiä. Näissä kilpailuissa ovat jo kauan sitten unhoon jääneet kansanperinteet heränneet uuteen eloon. Myös kylien nuoriso on havainnut, millaiset suuret arvot joutuvat hukkaan, ellei vanhoja kauniita lauluja ja tansseja vaalita. Nuoret ovat itse perustaneet tanssiryhmiä ja kuoroja ja pyytäneet vanhuksia opettamaan heille tansseja ja lauluja, paikoin ovat myös vanhukset olleet valmiita astumaan näyttämölle. Ennen kaikkea siellä, missä vanhoja menoja — hääjuhlallisuuksia, kehruuiltoja jne. — on esitetty näyttämöillä, he ovat mielellään suostuneet tanssimaan yhdessä nuorten kanssa. Parhaat vanhat laulajat ja tanssijat saivat vuonna 1953 valtionpalkintoja. He saivat arvonimen "kansantaiteen mestari".

Nykyisin Unkarissa toimii noin 4 000 harrastelijain tanssiryhmää. Kolmasosa niistä toimii kylissä, toinen kolmasosa kaupungeissa ja tehtaissa, ja loput ovat koululaisryhmiä. Kaupunkien ja koulujen ryhmät ylläpitävät vilkasta yhteyttä kylien ryhmiin sekä moniin vanhoihin, hyviin tanssijoihin. Laaja kokemusten vaihto ja viikonloppujen aikana suoritettu perintätapojen keräys luovat lämpimiä siteitä kaupunkien ja maaseudun välille. Tanssiliike on antanut nuorten elämään uuden piirteen. Vapaa-aikoinaan nuoret tanssivat muiden seuratanssien ohella mielellään myös csárdásta. Tietenkään asianlaita ei vielä ole näin kaikkialla, sillä varsinkaan kaupungeissa, pääkaupunki mukaanluettuna, kaikki nuoret eivät vielä osaa kansantansseja. Mutta ne jotka osaavat, ovat niihin jo mieltyneet, ja yhä useammat vaativat, että tanssiorkesterien on otettava myös csárdásmusiikki ohjelmistoonsa. Äskeisten karnevaalien aikana pääkaupungissa järjestetyissä suurimmissa tanssiaisissa csárdásta tanssit-

Csárdás on nyky-Unkarissa herännyt uuteen elämään. Kuvassa Valtion kansantanssiyhtyeen solistit esittämässä csárdásta.

tiin kussakin keskimäärin 5—6 kertaa, ja kun 10—15 vuotta sitten salien lattia csárdásta soitettaessa tyhjeni, niin nyt sitävastoin sitä tanssii yli puolet tanssiyleisöstä. Niin, ja näyttääpä siltä, että monet parit useinkin tanssivat sitä aivan yhtä aistikkaasti ja kauniisti kuin muitakin seuratansseja. Csárdás on siis uudelleen valtaamassa kaupunkien tanssisaleja, sillä nuorisolla on jälleen tilaisuus sen oppimiseen ja siihen mieltymiseen.

ISTVÁN VÖRÖS,

työtätekevä talonpoika

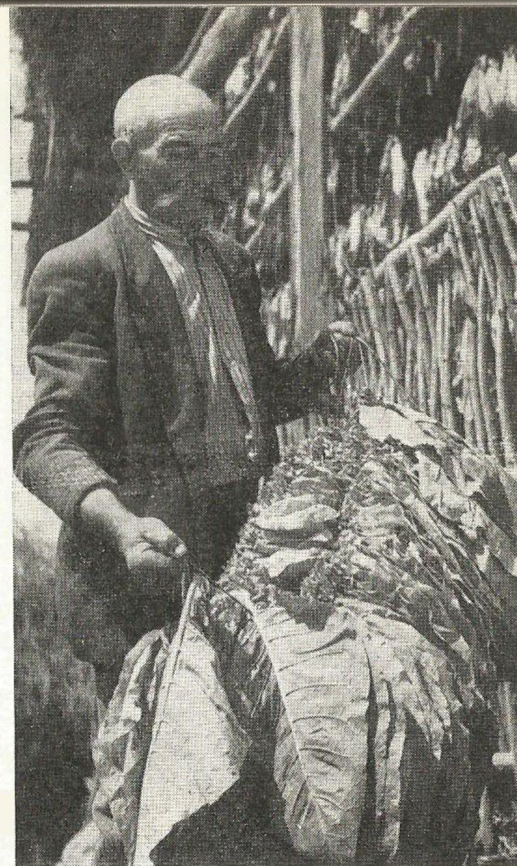
Pohjois-Unkarissa sijaitsevan Balassagyarmatin kaupungin ympäristö on kuuluisa tupakastaan. Siellä menestyvät esimerkiksi Verpeléter- ja Debröer-tupakkalaadut, jotka myös ulkomailla ovat hyvässä maineessa. Loivilla rinteillä Cserhátvuoriston liepeillä lukuisat tuotanto-osuuskunnat ja pientiloja omistavat yksityistalonpojat harjoittavat tupakanviljelystä. Palkittu tupakanviljelijä on Kisecsetin pitäjässä asuva István Vörös, yksityistalonpoika, jonka 4,5 hehtaarin suuruisesta tilasta 3 hehtaarin alalla kasvaa vuodesta vuoteen erittäin hyvänlaatuista tupakkaa. István Vörös ei ole vain omassa kylässään, vaan myös koko maakunnassa yleisesti kunnioitettu ja arvossapidetty maanviljelijä.

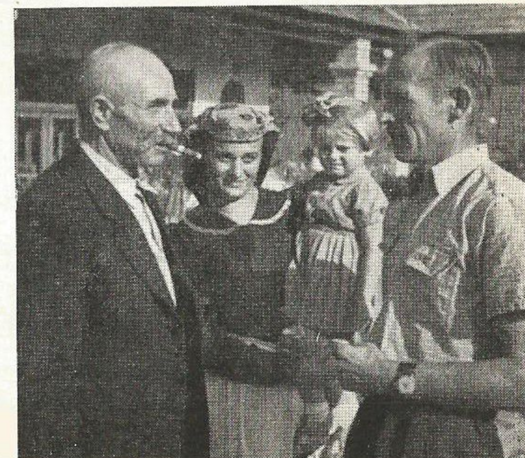
Kuvat:

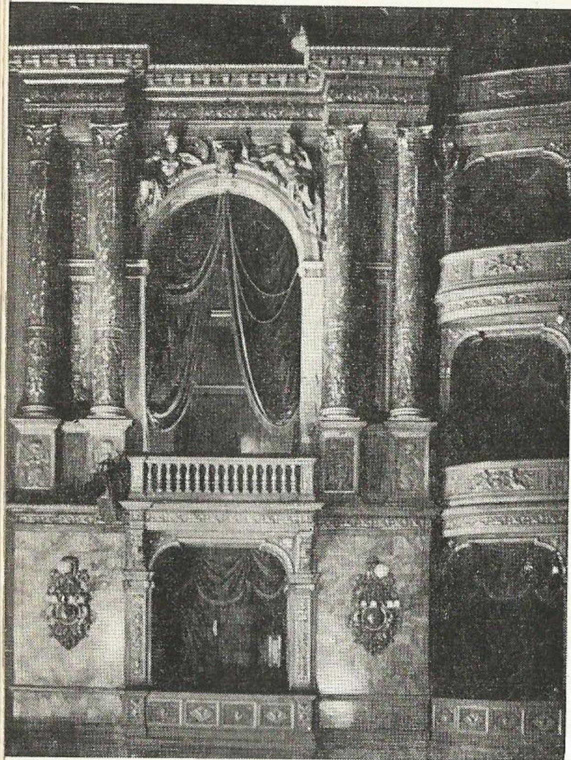
Sadonkorjuun jälkeen István Vörös pujottaa tupakan lehdet nuorille ja ripustaa ne sitten tupakkavajaan kuivumaan.

István Vörös on aina mielellään mukana, kun pyritään parantamaan hänen kotikylänsä oloja. Hän on paikallisneuvoston jäsen. Kuvassamme (oik. alla) hänet nähdään keskustelemassa neuvoston puheenjohtajan Meggyesin kanssa.

Kylän asukkaat käyvät alinomaa pyytämässä István Vörösiltä neuvoja maataloutta koskeviin kysymyksiin. Useinkin sattuu, että neuvojen pyytäjiä odottelee hänen talonsa edustalla Vörösin työstä paluuta, kuten osoittaa kuvamme viereisellä sivulla.

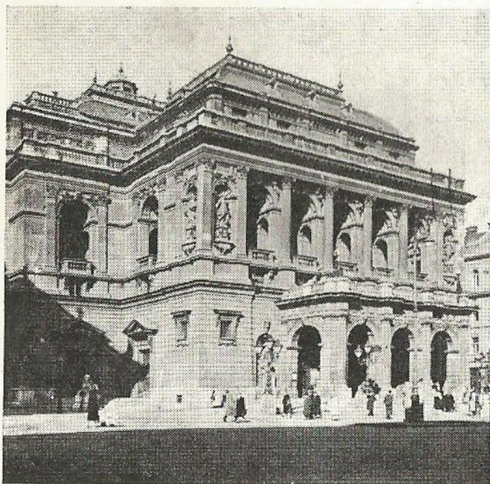
BUDAPESTIN valtionooppera 70-vuotias

Kirj. oopperan johtaja Vilmos Komor, Franz Liszt-palkinnon saaja, Unkarin kansantasavallan ansioitunut taiteilija.

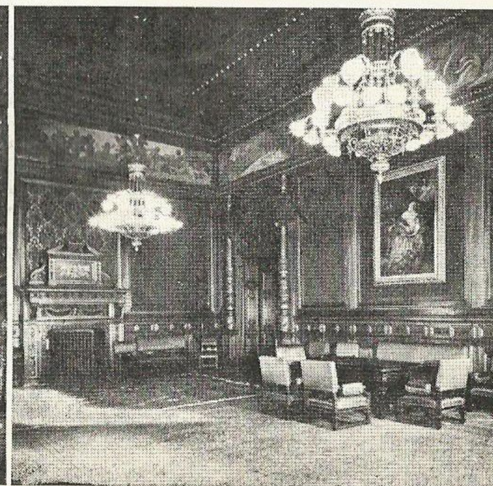
Oopperanäytännöt alkoivat Unkarissa 1600-luvun lopussa ja 1700-luvun alussa: eräät ylimykset rakennuttivat ylhäisten vieraittensa huvittamiseksi "hovioopperasaleja". Erityisen kuuluisa on ruhtinas Eszterházyn Eisensztadtissa ollut oopperanäyttämö, jonka kapellimestarina Joseph Haydn toimi pitkän ajan. Näillä pienillä hovinäyttämöillä vierailivat useimmiten ulkomaalaiset oopperaseurueet; un-

Kuvat:

Budapestin valtionoopperan julkisivu, alla vas., tilava aitioiden ja kolmen parven ympäröimä katsomo, alla kesk., nurkkaus juhlavasti sisustetusta lämpiöstä, alla oik. Katsomon koristelusta on esimerkkinä suuri aitio vieressä vas. Loisteliaan portaikon vasen puoli nähdään oikealla.

karilaiset oopperaesitykset saivat alkunsa vasta Ranskan vallankumouksen aikana. Ensimmäinen unkarinkielinen oopperanäytäntö annettiin vuonna 1791, mutta ensimmäiset unkarilaiset oopperat syntyivät vasta muutamia vuosikymmeniä myöhemmin, 1800-luvun ensimmäisellä neljänneksellä. Unkarin oopperakulttuurin varsinainen nousukausi alkoi kuitenkin vasta elokuussa 1837, jolloin Pestin kaupunkiin koko kansakunnan uhrautuvan avun turvin rakennettu "Kansallinen näyttämö", nykyisen kansallisteatterimme edeltäjä, aloitti toimintansa. Kymmenen päivää näyttämön vihkiäisjuhlan jälkeen annettiin ensimmäinen oopperanäytäntö ja teatteri ryhtyi sitten luomaan oopperaohjelmistoaan. Tämä teatteri oli 47 vuoden ajan, aina Budapestin valtionoopperan nykyisen rakennuksen valmistumiseen saakka, kehittyvän unkarilaisen oopperakulttuurin kotipaikkana. Oopperataiteilijain johtajana oli Unkarin kansallisen oopperan luoja Ferenc Erkel. Teatterin orkesteria johtivat sellaiset maailmankuulut taiteilijat kuin Richard Wagner, Berlioz ja Rubinstein. Niistä oopperoista, joita näyttämöllä ensimmäisten kymmenen vuoden kuluessa esitettiin, olivat Bellinin, Donizettin, Rossinin ja myöhemmin Verdin teokset suosituimmat.

KANSALLINEN OOPPERA

Unkarilaisten oopperateosten loistava historia alkoi 1840-luvulla kansallisoopperan syntyessä. Ferenc Erkel loi — ilman oppimestareita ja ilman kotimaisia perinteitä — jo säveltäjäuransa alussa sellaisen taiteellisesti merkittävän teoksen kuin oopperan "László Hunyadi". Tämä teos ammentaa aarteensa unkarilaisista kansanlauluista ja pohjautuu ennen kaikkea sotilastansseihin, joita kutsuttiin nimellä "Verbunkos". Erkel oli syventynyt 17:nnen ja 18:nnen vuosisadan vapaustaistelujen melodia-aarteistoon ja italialaisen oopperan perinteellisiin muotoihin, jotka hän mestarillisesti hallitsi. Hänen toinen mestariteoksensa "Bánk bán" pohjautuu Unkarin vapausperinteisiin ja on unkarilaisessa aihepiirissään sekä mahtavassa musiikkidraamallisessa soitinnuksessaan jo yleismaailmalliseen kantavuuteen kohoava luomus. Erkelin uranuurtajantyötä seuraten astui näyttämölle uusien unkarilaisten säveltäjien joukko. Etevin heistä oli Mihály Mosonyi, yksi 1800-luvun lahjakkaimpia unkarilaisia muusikoita, jota Richard Wagner piti erityisen suuressa arvossa.

BUDAPESTIN VALTIONOOPPERA

Kun kansallisteatteri oli ensi sijassa draaman kotipaikka, alkoi yhä kasvava oopperantarve vaatia omaa oopperataloa. Suuren unkarilaisen rakennusmestarin Miklós Yblin piirustusten mukaan ja hänen henkilökohtaisella johdollaan komea oopperatalo rakennettiin vuosien 1875—1884 välisenä aikana. Rakennuksen koristeena on jalo marmori ja se kuuluu myöhäisrenessanssin onnistuneimpiin tyyliluomuksiin. Freskot, joiden joukossa on mm. katsomon kattokupolin maailmankuulu, Olymposta ja muusoja esittävä fresko, maalasivat tuon ajan etevimmät taiteilijat Károly Lotz, Bertalan Székely, Mór Than ja Arpád Feszty.

Syyskuun 27 päivänä 1884 vietettiin koko kansakunnan ylpeyden, pääkaupungin oopperatalon suurta avajaisjuhlaa. Uuden teatterin johtajat työskentelivät kuumeisesti kehittääkseen näyttämöstä monipuolisen, arvoasemaansa vastaavan laitoksen. Työtä johtivat uuden oopperatalon musiikaalinen pääjohtaja, 73-vuotias Ferenc Erkel, hänen poikansa Sándor Erkel, sekä kaksi sittemmin maailmankuulua muusikkoa, Gustav Mahler ja Arthur Nikisch. Pian sisältyivät näyttämön ohjelmistoon eurooppalaisen oopperataiteen huomattavimmat luomukset,

Katsomon suuri kattofresko, jonka aihe liittyy kreikkalaiseen jumalaistarustoon, on maailmankuulu taideteos, unkarilaisten taiteilijain Lotzin, Fesztyn, Székelyn ja Thanin työ.

etenkin Wagnerin, Verdin, Mozartin, Gluckin, Donizettin, Bellinin ja Rossinin kuuluisimmat teokset, sitten myös Mussorgskin ja Tshaikovskin luomuksia sekä vuosisadan vaihteesta lähtien myös Puccinin ja Richard Straussin tuotantoa. Unkarilaisista teoksista olivat etualalla jo aikaisemmin mainitut Erkelin kaksi oopperaa. Myös balettiohjelmisto laajentui vähitellen: Delibes'in "Coppelian" ja "Nailan" esitykset vastaanotettiin mieltymyksellä, ja juuri Delibes hidasrytmisine, runollisine tanssisävellyksineen johti vielä nuoruudenvihreän, uudistuksiin pyrkivän unkarilaisen baletin uusille urille.

MENESTYKSET ULKOMAILLA

Viime vuosisadan viimeisellä ja kuluvan vuosisadan ensimmäisellä vuosikymmenellä Budapestin valtionooppera oli yksi Euroopan parhaimpia oopperanäyttämöitä, jolla maailmankuulut taiteilijat ja orkesterinjohtajat kuukaudesta kuukauteen vierailivat. Viime vuosikymmeninä vierailleiden orkesterinjohtajien joukosta löydämme sellaisia nimiä kuin Bruno Walter, Wilhelm Furtwängler, Erich Kleiber, Richard Strauss, Felix Weingartner, Sergio Failoni, Otto Klemperer, jne.

Vierailevien orkesterinjohtajien ja laulajien jatkuvat esiintymiset johdat-

tivat nuoren ja perinneköyhän unkarilaisen oopperanäyttämön eurooppalaisen oopperataiteen salaisuuksien tuntemukseen ja loivat kiinteät yhteydet italialaisen, ranskalaisen ja saksalaisen oopperakulttuurin sekä nuoren unkarilaisen oopperataiteen välille. Budapestin oopperan Verdi- ja Wagner-esitykset tulivat maailmankuuluiksi. Teatterin taiteilijakunta suoritti säännöllisesti esitysvierailuja ulkomaille. Vuonna 1929 se vieraili Nürnbergissä unkarilaista syntyperää olevan kuolemattoman nürnbergiläisen mestarin, Albrecht Dürerin muistojuhliin sisältyneen unkarilaisen viikon aikana, esittäen Eduard Poldinin koomillisen oopperan "Farsangi lakodalom" (Karnevaalihäät) ja Puccinin "Turandot'in". Nürnbergin ooppera vastasi vierailuun vielä samana vuonna esittäen Budapestissä "Mestarilaulajat" sekä Richard Straussin "Intermezzon". Vuonna 1936 Budapestin ooppera vieraili Wagnerin kaupungissa, Bayreuthissa, esittäen Franz Lisztin teoksen "Legenda pyhästä Elisabethista" sekä kaksi Lisztin musiikkiin pohjautuvaa balettia: "Unkarilaisia kuvia" ja "Karnevaali Pestissä". Vuonna 1937 oopperan balettikunta esiintyi Münchenin kaupungin oopperatalon juhlanäytännössä. Ooppera esiintyi v. 1938 Firenzen perinteellisillä Maggio Musicale-juhlilla. Tällöin esitettiin myös jo kahden nykyaikaisen unkarilaisen musiikin huomattavimman edustajan, Béla Bartókin ja Zoltán Kodályn teoksia. Firenzessä kaikuivat Bartókin oopperan "Prinssi Siniparran linna" ja Kodályn "Szekleriläisen kehruutuvan" sävelet, joista jälkimmäinen liittää kansan ikivanhat laulut ja tanssit musikaaliseksi ja dramaattiseksi kokonaisuudeksi. Vuonna 1940 Budapestin valtionoopperan taiteilijakunta esitti Sergio Failonin johdolla Italian oopperakulttuurin klassillisessa kotipaikassa, Milanon Scalassa, Ottorino Respighin oopperan "Liekki".

Myös oopperamme solistit ovat usein vierailleet Euroopan ja Amerikan oopperanäyttämöillä. Muiden muassa nimet Anna Báthy, Mária Gyurkovics, Mihály Székely, Sándor Svéd ja Endre Rösler ovat kautta maailman tunnettuja.

MILJOONA KÄVIJÄÄ NÄYTÄNTÖKAUDEN AIKANA

Maan vapautuksen jälkeen oopperatalo oli ensimmäinen teatteri, joka raunioitetussa pääkaupungissa avasi jälleen ovensa. Esittäjäkunta astui nyt vakavan kehityksen tielle. Samanaikaisesti alkoi oopparatalon katsomoon virrata uusia yleisöjoukkoja, jotka eivät koskaan aikaisemmin olleet päässeet astumaan oopperan kynnyksen yli. Oopperatalo osoittautui liian ahtaaksi. Ooppera otti sen vuoksi myös Kaupunginteatterin valtavan suuren rakennuksen omaan käyttöönsä ja siitä lähtien annettiin oopperanäytäntöjä koko näytäntökausien ajan kahdessa paikassa: oopperatalossa sekä Ferenc Erkelin mukaan nimetyssä entisessä Kaupunginteatterissa. Seuraavat luvut osoittavat, kuinka nopeasti työtätekevät joukot ovat tajunneet oopperataiteen kauneuden ja oppineet sitä ymmärtämään. Näytäntökaudella vv. 1938—39 oli katsojien luku 161.000. Näytäntökaudella vv. 1953—1954 oopperan ja Erkel-teatterin yhteinen yleisömäärä sen sijaan nousi yli miljoonan. Ooppera ja Erkel-teatteri ovat viime näytäntökaudella antaneet yhteensä 622 näytäntöä.

JATKUVAN KEHITYKSEN NÄKÖALAT

Vapautuksen jälkeisten kymmenen vuoden aikana ooppera on luonut läheiset yhteydet joukkoihin, ennen kaikkea tehtaiden työntekijöihin. Sen ohjelmisto on laajentunut ja käsittää nykyisin mm. melkein kaikki Verdin

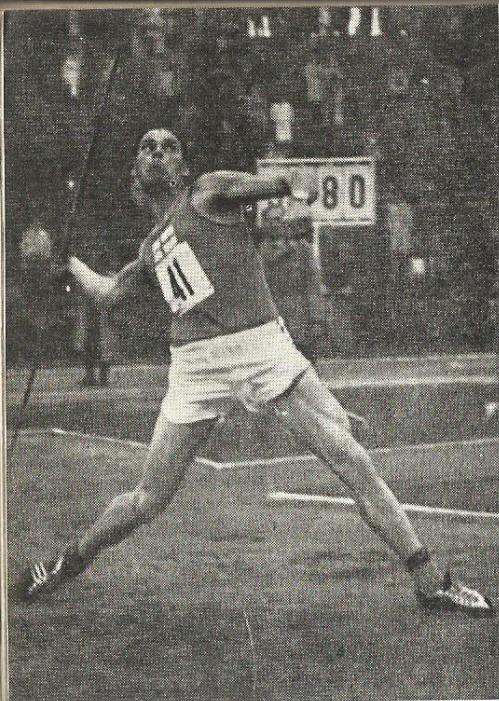
ja Mozartin teokset. Samanaikaisesti ovat myös venäläiset säveltäjät ja pitkäksi ajaksi syrjään sysätyt unkarilaiset säveltäjät saaneet heille kuuluvan sijansa näyttämöllä. Esittämällä klassillisen venäläisen oopperakirjallisuuden ja Neuvostoliiton realistisen oopperataiteen luomuksia oopperanäyttämö on astunut pitkän askeleen realistisen oopperakulttuurin tiellä. Tässä suhteessa on erityisen suuret ansiot johtaja Aladár Tóthilla, joka on yli yhdeksän vuoden ajan ollut Budapestin valtionoopperan johdossa. Myös Budapestin oopperan balettikunnan suorastaan hyppäyksenomainen edistyminen ansaitsee maininnan. Neuvostoliiton balettitaiteen etevimmät mestarit tutustuttivat kuukauden kestäneen vierailunsa aikana Budapestin oopperan balettikunnan klassillisen venäläisen baletin perinteisiin ja nykyisen neuvostobaletin työmenetelmiin. Moskovalaisten ja leningradilaisten balettimestarien ansiosta meidän tanssijoittemme taideaisti ja taito ovat suuresti kehittyneet.

Jatkuvan kehityksen näköalat liittyvät niihin välittömiin ystävyyssuhteisiin, jotka on solmittu Neuvostoliiton ja Unkarin oopperataiteen edustajien välille. Nykyisin jo perinteelliseksi muodostuneen vuosittain vietettävän unkarilais-neuvostoliittolaisen ystävyyden kuukauden aikana vierailee luonamme neuvostoliittolaisia taiteilijoita, ja unkarilaiset laulajat sekä balettitanssijat puolestaan esittävät taidettaan Neuvostoliiton näyttämöillä. Nämä vierailut edistävät molempien kansojen kansallisen musiikkikulttuurin kehitystä, samoin kuin monien muidenkin maiden kanssa solmittuihin kulttuurisopimuksiin sisältyvät vierailut. Tämä kulttuurivaihto teki mahdolliseksi mm. sen, että Moniuszkon klassillinen puolalainen ooppera "Halka" voitiin esittää Budapestissä Puolaan tehdyllä opintomatkalla saatujen vaikutteiden pohjalla. Smetanan "Myyty morsian" oopperan uusintaesityksen ohjauksessa avusti tshekkoslovakialainen vierailija. Vierailleiden taiteilijain joukosta mainittakoon ennen muita neuvostoliittolainen oopperalaulaja, Stalin-palkinnon saaja Mark Reisen, joka esitti "Boris Godunovin" nimiosan unohtumattomalla tavalla. Eräs Budapestin valtionoopperan huomattavimpia saavutuksia v. 1953 oli neuvostoliittolaisen säveltäjän Meitukšen musiikkidraaman "Nuori kaarti" kantaesitys.

Budapestin ooppera on kuuluisa koristeellisista lavastuksistaan. Tämän maineen ovat teatterille lahjakkuudellaan voittaneet pääohjaajat Gusztáv Oláh ja Kálmán Nádasdy sekä näyttämöarkkitehti Zoltán Fülöp ja pukujen suunnittelija Tivadar Márk. Oopperan 160-jäseninen kuoro on tyylitajullaan saavuttanut mitä suurinta mainetta. Lähes 200-miehisessä orkesterissa, joka on muodostettu parhaista unkarilaisista muusikoista, soittavat myös useat konserttitaiteilijat. Oopperan orkesterinjohtajat — heidän joukossaan Kossuth-palkinnon saaja, Unkarin kansantasavallan ansioitunut taiteilija János Ferencsik — ohjaavat "jälkikasvua", suorittaen uusien nuorten kykyjen etsinnässä ja kasvatuksessa huomionarvoista työtä.

Nojautuen menneisyyden arvokkaisiin perinteisiin ja ohjelmistoaan jatkuvasti laajentaen 70-vuotias Budapestin valtionooppera pyrkii kehittämään unkarilaista musiikkikulttuuria ja levittämään toisten kansojen musiikkiluomusten tuntemusta.

Soini Nikkinen, Suomen keihäskunnian nykyinen puolustaja, saavutti Budapestissa maailman komeimman heittosarjan tänä vuonna: 70,65 — 76,35 — 78,50 — 77,85 — 77,24 — 73,89. Näiden urhonheittojen keskiarvo kohoaa 76,92:een.

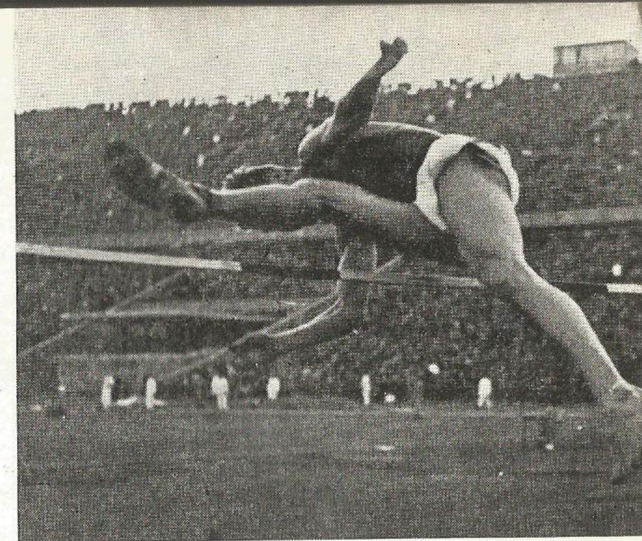
SUOMI—UNKARI yleisurheilussa

Suomen ja Unkarin, urheilun kahden pienen "maailmanvallan" välinen yleisurheilumaaottelu Budapestin Nep-stadionilla lokakuun 2—3 päivinä, oli yksi kauden suurtapauksia. Ottelu, jonka tulosta ei suinkaan ollut helppo etukäteen arvata, päättyi Suomen niukkaan voittoon 107,5—104,5. — Kilpailuista oli jo lehtemme viime numerossa selostus ja lausuntoja, joten tyydymme tällä kertaa maaottelukuvien jälkisatoon.

Unkarin Kovács, joka kuvassa vas. johtaa ennen suomalaisia 5.000 metrillä, on tällä hetkellä maanosamme parhaita pitkänmatkan juoksijoita, voitti mm. itsensä Zatopekin kesällä.

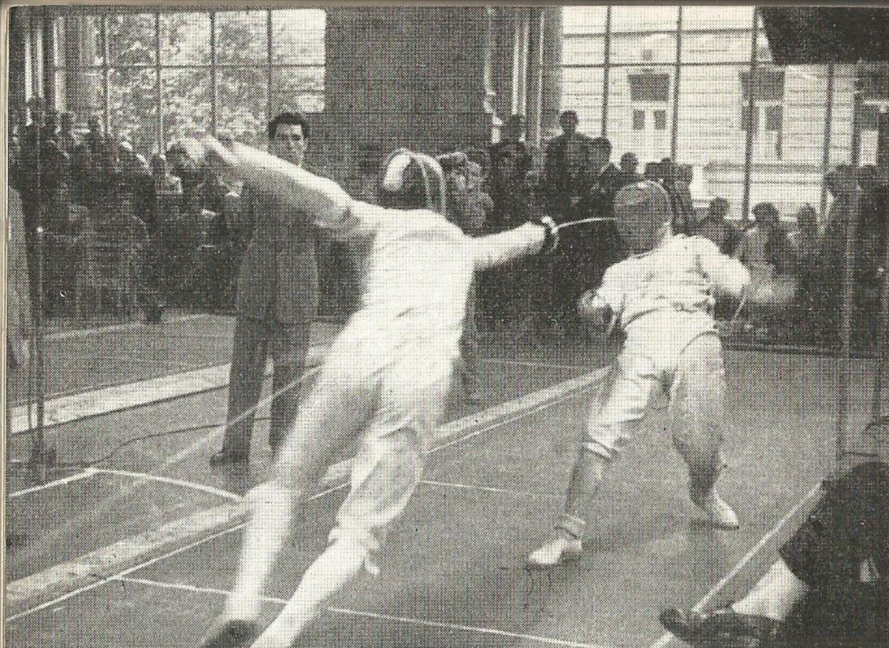
Korkeushyppy oli myös Suomen heiniä. Ketolamme voitti tuloksella 190 sm.

Kisojen kaksi parasta suomalaista unkarilaisen urheilulehden pilapiirtäjän näkeminä (vas.).

Pisteet olivat tasoissa, vain viesti oli enää kokematta. Jännitys kohosi: ratkaisu riippui nyt yhdestä kortista. Suomella oli valtti: Voitto Hellsten, kesän paras mies (alla, oik.). Hän ratkaisi Budapestinkin voiton.

VOITTO RAATIKAINEN:

Nykyaikaisen viisiottelun *jännittävät MM-kilpailut*

Nykyaikainen viisiottelu on raskaimpia urheilulajeja. Menestyminen tässä viime aikoina entistä enemmän levinneessä lajissa vaatii kovaa ja aikaavievää harjoittelua jo sen vuoksi, että siinä on yhdistetty viisi niin erilaista urheilunalaa kuin ratsastus, miekkailu, ammunta, uinti ja juoksu, joista jokainen vaatii erilaisen harjoittelusysteemin.

Viisiottelu ei ole vanha urheilulaji, sillä sen synty on laskettava tämän vuosisadan alkupuolelle. Sen "isä" on nykyajan olympiakisojen luoja, ranskalainen parooni Pierre de Coubertin, joka suunnitteli viisiottelun Tukholman vuoden 1912 olympiakisoihin. Coubertin ei saanut ajatustaan "ilmasta". Hän tahtoi antaa nykyajan

Leppoisaa seurustelua kentän laidalla: suomalaiset Rokka ja Mannonen sekä Unkarin Aladár Kovácsi.

Kansainvälisten kisojen paras suomalainen, 11:ksi tullut Väinö Korhonen unkarilaisen Benedekin ahdistelemana floretissa.

miehille keskiajan ritarien yhteenottoja muistuttavan urheiluleikin, jossa miehinen kunto joutuisi todelliseen koetukseen. Tukholman kisoista tähän asti on viisiottelu ollut olympiakisojen ohjelmassa. 1920-luvulla ja sen jälkeen on viisiottelussa ollut runsaasti kansainvälisiä kilpailuja, joissa Ruotsi aluksi hääri "kukkona". Ruotsin mahtiasema alkoi kuitenkin jo 1930-luvun puolivälissä horjua unkarilaisten, saksalaisten, amerikkalaisten, puolalaisten, italialaisten ja sveitsiläisten marssittua esiin. Jälkeen toisen maailmansodan, joka pakostakin katkaisi kilpailutoiminnan, on seurannut viisiottelun uusi kansainvälinen kukoistuskausi.

Nykyaikaisen viisiottelun maailmanmestaruus vuonna 1954 ratkaistiin Budapestissä. Jo ennakkoon odotettiin kireätä kilpaa, sillä olihan osaaottavia maita täysi tusina ja kaikki entistä huolellisemmin valmentautuneita. Budapestissä olivat tällä kertaa mukana myös amerikkalaiset, joiden vierailu oli samalla ensimmäinen amerikkalaisten urheilijain vierailu Unkarissa toisen maailmansodan jälkeen. Unkarin voima tunnettiin jo etukäteen, sillä siihen oli saatu tutustua niin hiljattain kuin Helsingin olympiakisoissa, joissa heimoveljemme veivät joukkuekilpailun kultamitalin, sekä Chilessä järjestetyissä edellisissä MM-kilpailuissa, joissa Gabor Benedek seppelöitiin maailmanmestariksi. Useat muutkin kansainväliset kilpailut, kuten Ruotsissa viime kesänä pidetyt suuret kisat, antoivat aiheen odottaa unkarilaisilta täysipainoista suoritusta. Siinä ei petyttykään, sillä Unkari vei joukkuevoiton nimiinsä. Henkilökohtaisessa kilpailussa sen sijaan 19-vuotias ruotsalaispoika Björn Thofeldt aiheutti jymy-yllätyksen voittamalla mestaruuden. Ruotsalaisilla näyttää viisiottelijain jälkikasvu olevan turvattu, sillä kuten muistetaan,

Unkarilaisen "Népszava"-lehden piirroksessa näkyy meidän Mannosemme saaneen vallan keskeisen sijan.

myös Helsingin olympiakisoissa nähtiin voittajankorokkeella ruotsalainen, Lars Hall nimeltään.

Budapestin kilpailut aloitettiin ratsastuksella, jossa mestariehdokas Szondy osoittautui niukasti Ruotsin Thofeldtia ja Suomen Väinö Korhosta paremmaksi. Tämän lajin joukkuekilpailun voitti yllättäen Sveitsi ennen Unkaria ja USA:ta. Ruotsi oli neljäs, Suomi viides, ja seuraavat sijat täyttivät Romania, Neuvostoliitto, Itävalta, Ranska ja Englanti.

Yhdeksän tuntia saatiin miekkailla ennenkuin toisen lajin parhaat olivat selvillä. Henkilökohtaisen kilpailun paras oli Ranskan A. Lacloir 21 voitollaan. Sitten seurasivat Sveitsin Werner Vetterli ja Ruotsin Thofeldt. Suomen Rokka oli kovan miekkailukilvan kuudes mies. Joukkuekilpailussa meni Unkari jo tässä vaiheessa melko vakuuttavaan johtoon. Henkilökohtaisen kilpailun kärki näytti seuraavalta: Thofeldt, Vetterli, Benedek, Itävallan Bartig ja Rokka.

Ammunnassa ei tilanne joukkuekilpailun osalta paljoakaan muuttunut, sillä sen jälkeen oli Unkari yhä ykkösenä, Sveitsi toisena, Ruotsi kolmantena, Itävalta neljäntenä ja Suomi viidentenä. Suomella oli ollut toivoa paremmasta sijoituksesta ammunnan jälkeen, mutta Rokan pistooli meni epäkuntoon ja sen mukana menivät myös mahdollisuudet mitalitaistelussa. Lajin voitti USA:n Johanson 940 pisteellä Szondyn ollessa toisena samalla pistemäärällä. Vaikka Thofeldt jäikin ammunnassa seitsemänneksi, säilyi hänen johtonsa yhä. Szondy oli tosin hyvällä tuloksellaan saavuttanut ruotsalaista huomattavasti.

Uinnissa, jossa kilpailumatka oli 300 metriä, osoittautui nopeimmaksi tshekki Cerny. Vain kaksi sekuntinkymmenystä jäi hänestä Neuvostoliiton Novikov. Szondy kamppaili kovasti saavuttaakseen Thofeldtin, ja kuudenneksi sijoittuen hän pääsikin 15 pisteen päähän ruotsalaisesta. Kilpailu sai täten lisää väriä. Joukkuekilpailussa Unkarin johto vahvistui. Neljännen lajin osalle ei pistetilanteen kehityksessä sattunut muuta merkittävää, kuin että Suomi ohitti Itävallan ja oli siis sillä hetkellä neljäntenä.

Viimeisenä päivänä ei unkarilaisten tarvinnut jännittää joukkuevoiton puolesta, mutta sensijaan henkilökohtaisen kilpailun tiimoilla oli jännitystä ilmassa. Maastojuoksu suoritettiin sääntöjen edellyttämällä neljän kilometrin radalla. Se oli saatu vaihtelevaksi ja vaikeaksi siten, että tasaisen alkuosuuden jälkeen seurasi jyrkkää vuoristomaisemaa, joka "imi mehut" kilpailijoista. Ruotsin Thofeldt oli maastojuoksussa vasta kahdestoista, mutta hänen yhteispistemääränsä 4.634,5 riitti voittoon. Szondy ei onnistunut viimeisessä lajissa täysin, minkä vuoksi Sveitsin Vetterli pääsi ohittamaan hänet palkintosijoissa. Maastojuoksun voitti Ruotsin Haase, USA:n Andre oli toinen ja Suomen Mannonen kolmas. Kireän MM-kilpailun kunniataulukko muodostui siten viisipäiväisen kamppailun jälkeen seuraavanlaiseksi:

Joukkuekilpailu: 1) Unkari 12.948 2) Sveitsi 12.420,5 3) Ruotsi 12.320 4) Suomi 11.381 5) Neuvostoliitto 11.027.

Henkilökohtainen kilpailu: 1) Björn Thofeldt, Ruotsi 4.634,5 2) Werner Vetterli, Sveitsi 4.529 3) Istvan Szondy, Unkari 4.469,5 4) Wladimir Gernü, Tshekkoslovakia 4.426,5 5) Cibor Benedek, Unkari 4.316,5 11) Väinö Korhonen, Suomi 4.070,5.

Kilpailujen järjestelypuolesta on maailman lehdistössä ollut vain kiittäviä lausuntoja. Majoitus, muonitus ja kilpailujen läpivienti tyydyttivät kaikkia. Kisat osoittivat Unkarissa tehtävän jatkuvasti huolellista työtä nykyaikaisen 5-ottelun kehittämiseksi ei vain valmentamalla kilpailijoita, vaan myös kouluuttamalla pätevää tuomari- ja toimitsijakuntaa. Maailmanmestaruuden meno Ruotsiin osoittaa perinteitten jatkuvan. Perinteistä tosiaan on kysymys, sillä nykyisen maailmanmestarin isä, Sven Thofeldt, oli nykyaikaisen viisiottelun olympiavoittaja Amsterdamin kisoissa 1928!

Budapestissä pidettiin samanaikaisesti myös kansainvälisen viisiotteluliiton kongressi, jossa päätettiin myöntää seuraavien MM-kisojen järjestäminen Sveitsille. Liiton vakinaisiksi jäseniksi hyväksyttiin Romania ja Tshekkoslovakia, jotka jo parin vuoden ajan ovat olleet mukana kansainvälisessä kilpailutoiminnassa ja kehittäneet värejään puolustamaan useita hyviä, kilpailukykyisiä viisiottelijoita. Nykyistä pistelaskujärjestelmää päätettiin jatkaa Melbournen olympiakisoihin asti. Ensi vuoden MM-kilpailut ovat kenraaliharjoitus olympiakisoja varten, joissa jälleen niin Unkarin kuin Suomenkin viisiottelijat tulevat kamppailemaan kullasta muiden mukana.

Iloista yhdessäoloa kilpailujen tuoksinan tauottua: primaksen viulunsävelet ovat hersyttäneet laulunpätkän Unkarin Szondyn kurkusta ja meidän poikamme Korhonen ja Mannonen hymyilevät hyväksyvästi.

Suomi-Unkari Seura toimii

ARVOKKAITA VIERAITA SEURAN KOKOUKSESSA

Seura järjesti jäsenten kokouksen 5. 10. seuran juhlahuoneistossa Pohjoisranta 4 A 15. Tilaisuudessa nähtiin maassamme vieraileva Unkarin kansanvalistusministeri György N o n, Unkarin täkäläinen asiainhoitaja rva Mária B a l o g h, Unkarin Helsingin messujen johtaja rva Gisella R o s t a, attashea Rezsö M i k o l a ja useita muita veljeskansamme edustajia sekä salintäyteinen seuran jäsenistö.

Kokouksessa kuultiin selostus seuran viime aikaisesta toiminnasta jolloin todettiin, että toiminta Helsingin osastossa oli huomattavasti vilkastunut sen jälkeen kun seuran onnistui saada itselleen sen tarkoitusta vastaava toimisto- ja juhlahuoneisto.

Toimintaselostuksen johdosta syntyi vilkas keskustelu, jolloin tehtiin useita seuran toiminnan tehostamiseen tähtääviä ehdotuksia. Keskustelun jälkeen seuran nuoret kukittivat unkarilaiset vieraansa, ja ministeri György Non esitti tervehdyksen kotimaastaan sekä toivotti seuralle menestystä sen työssä Suomen ja Unkarin veljeskansojen ystävyys- ja kulttuurisuhteiden kehittämiseksi.

Lyhyen väliajan jälkeen seuran johtokunnan jäsen, mainosmies Frans H ä n n i n e n esitti mielenkiintoisen selostuksen Helsingissä 16—28. 10. järjestettävästä Unkarin näyttelystä. Selostusta seurasi vilkas keskustelu, jolloin näyttelyn johtaja rva Gisella Rosta vastasi hänelle tehtyihin kysymyksiin.

MINISTERIVIERAILU TURUSSA

Ministeri Non'in Helsingissä olon johdosta Suomi—Unkari Seuran Turun osaston sihteeri Niilo K a v e n i u s lähetti pikakirjeen seuran toimistolle tiedustellen voisiko ministeri Non saapua osaston illanviettoon Hospitsin ravintolassa 8. 10. Kiireesti saatiin asiat sovituksi niin, että ministeri Non ja Unkarin täkäläinen attashea Rezsö Mikola yhdessä seuran sihteerin ja sen jäsenen Olavi Metsistön kanssa saapuvat mainituksi päiväksi Turkuun.

Vieraileva ministeri N o n sai kukkia seuran nuorilta jäseniltä.

Iloinen suomalais-unkarilainen ilta seuran juhlahuoneistossa 23. 10. Unkarin täkäläinen asiainhoitaja rva Mária Balogh keskustelee seuran puheenjohtajan maist. Aleniuksen kanssa (kesk.). Myös vieressä istuva attashea Mikolan puoliso näyttää puuttuvan puheeseen. Taustalla suomalaisia ja unkarilaisia kutsuvieraita.

Turun osaston toimesta vieraille oli järjestetty hyvin sisältörikas vierailuohjelma. Tuskin vieraamme klo 9 aikaan aamulla ehtivät majoittua Turussa hotellihuoneisiinsa, kun Varsinais-Suomen Rauhanneuvoston edustajat rva Inkeri V i r t a n e n ja sihteeri Leo V i r t a n e n saapuivat hotelliin tervehdyskäynnille ja esittivät järjestönsä puolesta Unkarin kansalle ja sen rauhanpuolustajille sydämellisen tervehdyksen. Ministeri Non kiitti edustajia ja heidän järjestöjään siitä huomaavaisuudesta ja kukista, joita hän Unkarin kansan puolesta oli saanut vastaanottaa ja lupasi toimittaa perille järjestön lähettämän tervehdyksen.

TUTUSTUMINEN TURUN NÄHTÄVYYKSIIN

Ensimmäiseksi turkulaiset ohjasivat vieraamme Valmetin Pansion Telakalle, jossa telakan johtajat ottivat vieraamme ystävällisesti vastaan, toimien myös koko ajan oppaina vieraiden tutustuessa telakan teollisuuslaitoksiin ja viimeistelyvaiheessa oleviin laivoihin. Kun vieraat kiertokäynnillään klo 11.30 aikaan saapuivat erään telakan työhuoneen edustalle, oli sinne kokoontunut telakan satapäinen työväki tervehtimään veljeskansamme edustajia. Työläisten puolesta työmaan pääluottamusmies esitti ministeri Non'ille telakan työläisten tervehdyksen sekä ojensi hänelle työläisten nimissä kauniin adressin muistoksi käynnistään Telakalla. Ministeri Non puolestaan lausui muutamia lämpimiä sanoja tervehdykseksi ja totesi, että hänelle on erittäin mieluista saada tutustua juuri tämän teollisuuslaitoksen työntekijöihin, koska he olivat mm. kirjeenvaihdossa Unkarin vastaavanlaisen teolli-

Ministeri Non seurueineen tutustui Turun-matkallaan myös Kupittaan Savi Oy:n tehtaaseen. Savenvalajan työtä seuraavat (vas.) ministeri György Non, toimitusjoht. Koponen, attashea Rezsö Mikola. Takacs.

suuslaitoksen työläisten kanssa. Lopuksi ministeri kiitti työläisiä hänelle osoitetusta ystävyydestä sekä toivotti kuulijoilleen menestystä Suomen ja Unkarin kansojen rauhanomaisessa rakennustyössä.

Telakan kovaäänisen kellon ilmoittaessa päivällistauon päättyneen vieraamme poistuivat työläisten saattamina telakka-alueelta. Tämän jälkeen suoritettiin lyhyt kiertomatka autolla Turun kaupungissa, jolloin mm. pysähdyttiin hetkeksi ihailemaan Turun linnaa ja Tuomiokirkkoa.

SANOMALEHTIMIESTEN TIEDOITUSTILAISUUS

Lyhyen ruokailun jälkeen ministeri ja hänen seurueensa siirtyivät Hotelli Maakunnan kabinettiin, jonne oli järjestetty turkulaisten päivälehtien edustajille tilaisuus saada kuulla mitä ministerillä oli kerrottavana Unkarista. Aluksi ministeri Non lyhyesti selosti maansa tämän hetken tärkeimpiä kysymyksiä ja kehoitti sitten lehtien edustajia tekemään hänelle kysymyksiä. Seurasi vilkas ja hyvin miellyttävä keskustelu, ja seuraavan päivän Turun päivälehdet julkaisivat laajan ja asiapitoisen selostuksen tilaisuudesta.

VIERAILUKÄYNTI KUPITTAAN SAVI OY:n TUOTANTOLAITOKSILLA

Päivän ohjelmaan kuului myös käynti Kupittaan Savi Oy:n tuotantolaitoksissa. Täällä toimitusjohtaja Koponen otti vieraansa ystävällisesti vastaan ja esitteli heille tuotantolaitostaan. Teollisuuslaitoksella suoritetun mielenkiintoisen kiertokäynnin jälkeen tutustuttiin vielä Turun Käsityöläismuseoon ja lopuksi palattiin hotelliin, jossa pian alkoi

TURUN OSASTON JÄSENILLANVIETTO

Tilaisuuden aloitti taiteilija Olavi Sarmion trio unkarilaisilla ja suomalaisilla musiikkiesityksillään. Osaston sihteeri Niilo Kavenius toivotti harvinaiset unkarilaiset vieraansa ja tilaisuuteen saapuneen yleisön tervetulleiksi illanviettoon. Vapaan seurustelun, musiikkiesitysten ym. ohjelman merkeissä ilta kului rattoisasti. Ministeri Non piti hyvin mielenkiintoisen puheen, jonka taitavasti suomensi vieraiden mukana tulkkina toiminut Olavi Metsistö. Tämänjälkeen juhlien isännät antoivat puheenvuoron attashea Mikolalle, joka puhtaalla suomenkielellä tervehti osastoa ja sen jäsenistöä sekä toivotti osastolle menestystä työssään.

Ohjelmassa oli vielä Matti Halmeen Unkarin-matkan selostus, lyhytelokuvaesityksiä ym., mutta vieraiden oli lähdettävä illanvietosta kesken ehtiäkseen ajoissa takaisin Helsinkiin, josta ministeri Non seuraavana aamuna varhain lähti lentoteitse kotimaahansa Unkariin.

TAMPEREEN OSASTON SYYSJUHLA

Tampereen osasto järjesti syysjuhlansa 27. 10. Tampereen raittiustalossa. Ohjelma oli vaihteleva ja erittäin miellyttävä. Tilaisuudessa oli myös kaunis unkarilaisten käsitöiden näyttely, johon yleisö harrastuksella tutustui.

Juhlan alkajaisiksi TTY:n torvisoittokunnan seitsikko esitti unkarilaisia ja suomalaisia sävellyksiä. Osaston johtokunnan jäsen, opettaja Edith Lähdesmäki toivotti yleisön tervetulleeksi, jonka jälkeen ohjelmanumerot seurasivat toinen toistaan. Ensiksi saatiin kuulla Tampereen oopperayhdistyksen kvartetin esittävän kauniita unkarilaisia ja suomalaisia kansanlauluja ja balladeja. Seurasi kapellimestari Mauno Saksasen taidokkaasti esittämiä viulusooloesityksiä: Sibeliuksen Romanssi ja unkarilainen sävellys Pustan poika. Seuran sihteerin puheen jälkeen Messukylän nuorisoseuran osaston tanhuryhmät esittivät reippaita ja iloisia kansantansseja. Lopuksi kuultiin vielä Eino Leinosen yksinlaulua sekä seurattiin osaston johtokunnan jäsenten Saga Lahtisen ja Pekka Kankaan humoristista esitystä ”Karoliina ja Aaretti”. Ohjelmasuoritukset olivat kauttaaltaan hyviä ja tilaisuus päättyi tanssiin.

ILOINEN SUOMALAIS-UNKARILAINEN ILTA

Helsingin B-Messuhallissa avoinna olleen Unkarin näyttelyn johdosta seura järjesti ”Iloisen suomalais-unkarilaisen illan” 23. 10. seuran juhlahuoneistossa. Tilaisuuden kutsuvieraiksi pyydettiin Unkarin täkäläisen lähetystön ja kauppaosaston henkilökunta sekä Unkarista saapuneet näyttelyn järjestäjät.

Illanvieton tarkoituksena oli esittää veljeskansamme edustajille kevyttä ja iloista suomalaista ohjelmaa. Kutsuvieraat saapuivat tilaisuuteen runsaslukuisina ja niin täyttyi juhlahuoneisto kummankin veljeskansan jäsenistä.

Kapellimestari Anatol Lybimovin esitysten jälkeen seuran puheenjohtaja lausui kutsuvieraat ja yleisön tervetulleeksi, jonka jälkeen Olavi Metsistö piti kutsuvieraille omistetun puheen unkarin kielellä. Välittömän tunnelman aikaansaamiseksi laulettiin kuoronjohtaja Antero Bymanin johdolla muutamia suomalaisia ja unkarilaisia lauluja. Kun yleisökin oli välillä osallistunut tanssiin, esiintyivät Iskun naisvoimistelijat hyvin suoritetuin ohjelmin ja seuran johtokunnan jäsen, fil.maist. Erkki Alakönni pakinoi leppoisasti ääninauhanäytteiden suomalaisista kansanlaulajista ja soittajista. Yllättäen riensivät nyt seuran nuoret juhlahuoneistoon ja kukittivat unkarilaiset vieraansa. Hilpeän tunnelman vallitessa astui Suomalaisen Kansantanssin Ystäväin tanhu-

ryhmä areenalle esittäen hyvin onnistuneesti useita suomalaisia kansantanhuja. Viimeisenä ohjelmannumerona saatiin kuulla reippaita ja iloisia lauluja "Nokipoikien" esittämänä.

UNKARILAISTEN RUOKIEN VALMISTUSKURSSI

Unkarin näyttelyn ajaksi oli Unkarista saapunut maahamme Messuravintolaan unkarilainen kokki, hra János K u r u c z, valmistamaan unkarilaisia ruokia messuyleisölle. Seuramme naistoimikunnan jäsenet kiinnittivät asiaan huomiota ja ehdottivat, että seura järjestäisi kerhohuoneistossaan unkarilaisten ruokien valmistuskurssin.

Tuumasta toimeen. Naistoimikunnan puheenjohtaja ryhtyi neuvottelemaan asiasta hra Kuruczin kanssa ja "tulipalokiirettä" pitäen saatiin asiat järjestykseen. Kurssin järjestämiseksi jäi kuitenkin aikaa vain pari päivää. Nopeasti siis pieni ilmoitus muutamiin pääkaupungin päivälehtiin ja sitten odottamaan kurssille ilmoittautuvia.

Kurssi-iltana 29. 10. seuran pieni ja vaatimaton ravintolahuone täyttyi unkarilaisiin ruokiin kiinnostuneista perheenemännistä ja naisten erikoislehtien toimittajista. Suurella jännityksellä odotettiin kokkia, joka viimein hieman myöhästyneenä saapui tulkin mukana kurssipaikalle. Olimme luulleet saavamme nähdä suuren, lihavan ja pyöreäkasvoisen sekä arvokkaan näköisen henkilön. Ihmeeksemme ja kurssilaisten suureksi ihastukseksi eteemme ilmestyikin solakka ja kaunismuotoinen nuorimies valkoisessa kokinpuvussaan.

Kursailematta kokkimme ryhtyi ruuanlaittopuuhiin. Taitavasti siinä raaka-aineita käsiteltiin ja pian koko huoneisto tuoksui ja höyrysi ihanan hyvälle ruualle, jotta vesi kielelle herahti ja vatsa kurnahteli.

Emännät seurasivat tarkkaavaisena kokin puuhia. Tehtiin kysymyksiä, arvailtiin ja arvosteltiin, jopa "viisaimmat" kehasivat valmistaneensa "gulacsia" vuosia sitten.

Lopulta ruuat valmistuivat ja alkoivat maistiaiset. Tämä oli kurssin paras hetki. Kipot esille ja niin käytiin käsiksi unkarilaisen kokin valmistamiin herkkuihin. Kiitoksia.

S i h t e e r i

Nuoriso toimii

Suomi—Unkari Seuran nuorison keskuudessa virinnyt omatoimisuus on saanut tuulta purjeisiin. Se on lähtenyt siitä periaatteesta, että Unkarinharrastus on saatava syvenemään, ja että suhteita Unkarin nuorisoon on edelleen kehitettävä. Tätä työtä suunnittelemaan ja ohjaamaan se on keskuudestaan valinnut, kuten edellisessä numerossa kerrottiin, ns. nuorisotoimikunnan, jota sittemmin on täydennetty. Nuorisotoimikunta kokoontuu noin kerran viikossa ja ottaa kernaasti harkittavakseen kaikki toimintaamme koskevat ehdotukset.

Nuorisotoimikunta on perustanut harrastusjaoston, jonka piiriin kuuluvat kamera-, elokuva- ja piirustuskerhot. Näiden alojen kerhoiltoja on jo järjestetty ja tullaan edelleenkin järjestämään. Tarkoituksena on myöskin esittää unkarilaisia urheilu- ja kansantanssiaiheisia filmejä nuorisolle seuran ulkopuolella.

Kansantanssiryhmän harjoitukset jatkuvat entiseen tapaan ja varsinkin unkarilaisia tansseja kohtaan kiinnostus tuntuu kasvavan.

Lauantaina, marraskuun 27 päivänä, klo 19.00, järjestetään "nuorisotoiminnan avajaiskarnevaalit", missä tarjotaan "yllätysohjelmaa" ja tanssia nuorisolle ja vähän varttuneemmillekin.

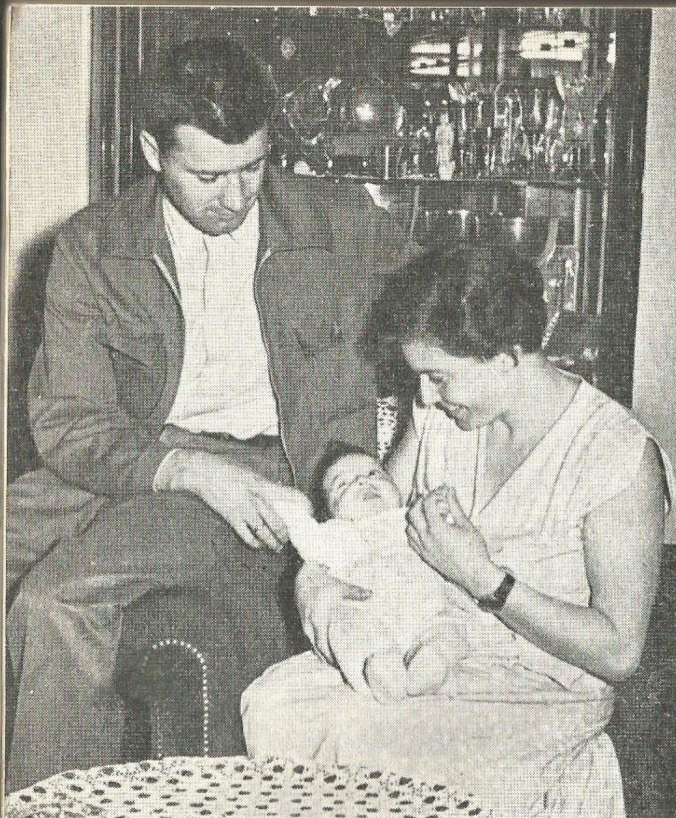
Nuorisotoimikunta kutsuu piiriinsä kaikkia veljeskansaamme Unkaria kohtaan kiinnostusta tuntevia nuoria ja tarjoaa mahdollisuuden erilaisissa harrastusryhmissään syventää Unkarin tuntemusta.

S. Ikonen.

Hra János K u r u c z, Unkarin teollisuusnäyttelyn yhteydessä Messuravintolassa vieraillut unkarilainen kokki, antoi Suomi—Unkari seuran kerhohuoneistossa asianharrastajille unkarilaisen ruoanvalmistuksen pikakurssin. Osanottajien joukossa nähtiin mm. monia naistenlehtien toimittajia.

Urheilumaailmassa varsin hyvin tunnettu perhe: taidehistorian opiskelija Dezsö Gyarmati ja farmaseutti Éva Székely esikoisineen kotonaan Budapestissa.

Viereisellä sivulla: Éva ja Dezsö tutkivat perheen valokuva-albumia, johon on liimattu joukoittain kilpailukuvia, lehtileikkeleitä ym. todisteita molempien puolisoiden saavutuksista. Lisää kertovat tästä taustalla näkyvät kaapit, täynnä palkintoja.

Rózsa Gyenes:

Olympiavoittajan muotokuva

Kaksinkertainen Euroopan mestari ja olympialaisissa voittajaksi suoriutuneen Unkarin vesipallojoukkueen jäsen Dezsö Gyarmati istuu räätälin tavoin jalat ristissä lattialla ja selailee kookasta viisiniteistä albumia. Hän on liimannut siihen vuodesta 1942 lähtien kaikki artikkelit, joissa puhutaan hänestä tai hänen vaimostaan, olympiavoittaja Éva Székelystä, sekä lehtivalokuvat, joissa jompikumpi heistä esiintyy.

Dezsö Gyarmati on kookas, rusketunut ja nuori. Kirjojen ystävä, taidehistorian opiskelija yliopistossa, kolmannen vuosikurssin oppilas. Yhden diploomin hän on jo hankkinut: hän on tekstiiliteknikko.

”Vaimoni herätti minussa mielenkiinnon taiteisiin”, Dezsö Gyarmati kertoo. ”Uimme yhdessä — ja kerran vierailin hänen luonaan. Keskustelimme taiteen kysymyksistä ja syvennyimme niiden pohdintaan siinä määrin, että lopuksi solmimme avioliiton. Myös sen jälkeen olemme usein istuneet kotona keskustellen ja lukien. Uusi maailma avautui näköpiiriini ja silloin päätin tulla taidehistorioitsijaksi.”

Hän näyttää meille ylpeänä neljää isoa lasikaappia, joissa olevat yli 3 000 mitalia ja palkintoa osoittavat, kuinka paljon voittoja Gyarmati-Székely pariskunta on uinnissa saavuttanut. Lasikaappien lähistöllä kunniapaikalla on lapsen kehto: siinä tuuditaan kolmen kuukauden ikäistä Andreaa, jolle mieluisan leikkikalun hankkiminen suuresti askarruttaa isän ja äidin ajatuksia.

Éva Székely on farmaseutti ja hän työskentelee rautatieläisten sairaalassa. Kun aviopari päättyneen päivätyön jälkeen iltaisin palaa kotiin, niin vanhemmat lukevat tai leikkivät pienokaisen kanssa.

”Aherramme lujasti”, kertoo Gyarmati, kun urheilu otetaan puheenaiheeksi. ”Valmentajamme, aikaisempi olympiavoittaja Dezsö Lemhényi, teettää joukkueella lujasti työtä. Valmentaudumme Euroopan mestaruuskilpailuihin; minä uin päivittäin kolme ja puolituhatta metriä — ja palloharjoitus kestää tunnin ajan. Toivomme menestyvämme hyvin Euroopan mestaruuskilpailuissa. Tekniikkamme perusteella peliämme on nimitetty ”liikuntapeliksi” — sitä me nyt edelleen kehitämme. Nykyisin on joukkueemme jokainen jäsen ”yleispelaaja”. Tietysti me kaikki pelaamme varsinaisilla paikoillamme, mutta harjoitukset on kuitenkin muotoiltu siten, että jos tarve vaatii, niin jokainen meistä voi pelata millä paikalla tahansa joukkueessa.

Dezsö Gyarmatin lempinimi urheilijain keskuudessa on ”vasuri” — hän on nimittäin vasenkätinen. Hän ei pidä tuosta nimityksestä, mutta on kuitenkin liian lauhkealuonteinen sitä torjuakseen. Hän on pelissä kovaotteinen, mutta yksityiselämässään hiljainen ja lempeä. Toisinaan hän kuitenkin ryhdistäytyy — kuten esimerkiksi

kesällä antaessaan ajella päänsä ihan kaljuksi kaikista äitinsä, vaimonsa ja jopa pikku tyttärensäkin, joka ei nyt voi kiskoa isäänsä tukasta, tarmokkaista vastalauseista huolimatta.

Dezsö Gyarmati on vaatimaton ihminen, joka ei pidä saavutuksistaan puhumisesta, ja lasikaapit ja albumin hän näytti meille vain siksi, kun hän on ne Éva-rouvansa kanssa niin "taiteellisesti" järjestänyt.

"Mitä muita urheilulajeja harjoittelette vesipalloilun lisäksi?" me kysymme.

"Hiihdän 'suurenmoisesti', pelaan 'loistavasti' tennistä ja 'ihmeellisesti' käsipalloa", hän vastaa hymyillen, "ja silloin tällöin pelaan myös vesipallon tapaista."

"Ennen kaikkea sinä olet porsliiniesineitten tuntija", valmentaja Dezsö Lemhényi huomauttaa.

Euroopan mestaruuskilpailut kuitenkin osoittavat, että etevin Gyarmati on sentään vesipallonpelaajana.

LYHYESTI UNKARISTA

AURINGONKUKKIEN KORJUUKONEITA

Budapestissä toimivassa EMAG-tehtaassa on aloitettu auringonkukkien korjuukoneiden valmistus. Laite voidaan asentaa viljanleikkuupuimuriin ja tekee mahdolliseksi auringonkukkasadon korjuun yhdessä tunnissa puolen hehtaarin alalta. Tehdas valmistaa myös muita maatalouskoneita, kuten mm. riisinpuimureita. Kaksi telaketjuilla varustettua leikkuupuimuria on parhaillaan rakenteilla. Tehdas luovutti jo tämänvuotiseen sadonkorjuuseen kokeeksi viisi tällaista uudenmallista konetta. Niiden sarjavalmistus aloitetaan ensi vuonna.

UUSI UNKARILAINEN KEKSINTÖ: KANKAIDEN VÄRJÄYS ILMAN VÄRIÄ

☆ KEMISTI-INSINÖÖRI Károly Bene on keksinyt ratkaisun kankaiden värjäämiseen ilman väriaineita — kysymykseen, jonka ratkaisemiseksi koko maailman tutkijat ovat ahertaneet. Insinööri Bene kykeni monivuotisen työn tuloksena luomaan neljäkymmentäkaksi eri vivahdusta käsittävän väriasteikon ilman väriaineiden käyttöä. Jo ensimmäisissä kokeissa päästiin ratkaisevaan menestykseen. Niinpä kauppaan lasketaankin jo tämän vuoden kuluessa Bene-menetelmällä värjättyjä kankaita.

KANSAINVÄLINEN MUOTINÄYTTELY BUDAPESTISSA

☆ SYYSKUUN LOPPUPUOLELLA Budapestissa oli avoinna kansainvälinen vaatetusnäyttely, johon osallistuivat Neuvostoliitto, Tshekkoslovakia, Saksan Demokraattinen Tasavalta, Puola ja Unkari. Tarkkailijoita saapui tutustumaan näyttelyyn myös Albaniasta, Bulgariasta ja Romaniasta. Näyttelyssä esiteltiin 50 eri pukumallia kuten mm. kotiasuja, työpukuja, aamu- ja iltapäiväkävelypukuja, urheilupukuja, lasten ja miesten pukuja. Voittajaksi selviytyi sen maan vaatetusteollisuus, joka esitti kauneimmat, aistikkaimmat ja taloudellisimmat vaateparret.

"Suomi-Unkari"-lehden lukijoille

Jotta "Suomi—Unkari"-lehti kehittyisi yhä paremmaksi ja monipuolisemmaksi, yhä enemmän lukijakuntamme vaatimuksia ja tarpeita vastaavaksi, lehden arvoisia lukijoita pyydetään hyväntahtoisesti kirjoittamaan toivomuksistaan. arvosteluistaan ja parannusehdotuksistaan lehden toimitukselle.

Lehden toimitus olisi kiitollinen, jos sen ja lukijakunnan kesken syntyisi vilkas ja läheinen vuorovaikutus molempien osapuolten tyydytykseksi. Kirjeet pyydetään lähettämään "Suomi—Unkari"-lehden toimitukselle, Pohjoisranta 4 A 14, Helsinki.

SUOMI-UNKARI-lehden kirjoitukset, artikkelit, reportaashit, kuvat y.m. ovat vapaasti käytettävissä.

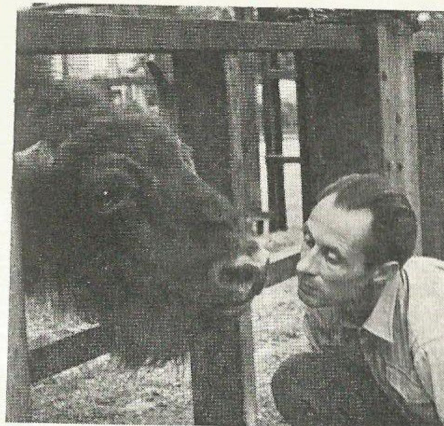
Maakotkakin voi näin kesyttyä. Varmuuden vuoksi hoitajalla, Kálman Szigethyllä, näkyy olevan tavallista paksumpi hansikas siinä kädessä, johon lintu on tarrannut terävillä kynsillään.

Nämä "elokuvatähdet" ja eräät muut tuossa filmissä esiintyneet eläimet, kuten petolintuja houkuttelemaan asetettu huuhkaja ja vangittu sekä senjälkeen kesyyntynyt kettu asustavat Budapestin eläintarhassa. Villieläinbiologi Kálmán Szigethy, eläintarhan asukkien kasvattajia, opettaa niitä, samoinkuin muitakin eläimiä.

On mielenkiintoista katsella, kuinka suuresti eläimet rakastavat kasvattajaansa. Kun Kálmán Szigethy astuu häkkiin, eläimet painautuvat häntä vasten, juoksentelevat hänen ympärillään ja haluavat leikkiä hänen kanssaan. Ja mitä tapahtuukaan, kun hän astuu eläinlasten tarhaan! Pikku jänis, nuori kettu, dingokoiranpennut, kauriinvasa, siamilaisen kissan pennut, suden- ja karhunpennut — kaikki ne toinen toisensa jälkeen juoksevat hänen luokseen ja kilpailevat keskenään siitä, kuka pääsee hänen syliinsä.

Eläintarhan KUULUISUUKSIA

Unkarilainen elokuva "Keväästä syyslehtien tanssiin", joka sai suuren palkinnon Venetsian filmijuhlissa, on myös ulkomailla hyvin tunnettu. Ja varmaan monet sen katsojat yhä muistavat kohtauksen, missä kalliokotka sieppaa kulkukoiran, joka ajaa takaa metsäkauriita, ja myös kohtauksen, missä foksterrieri voittaa kiivaassa taistelussa ketun.

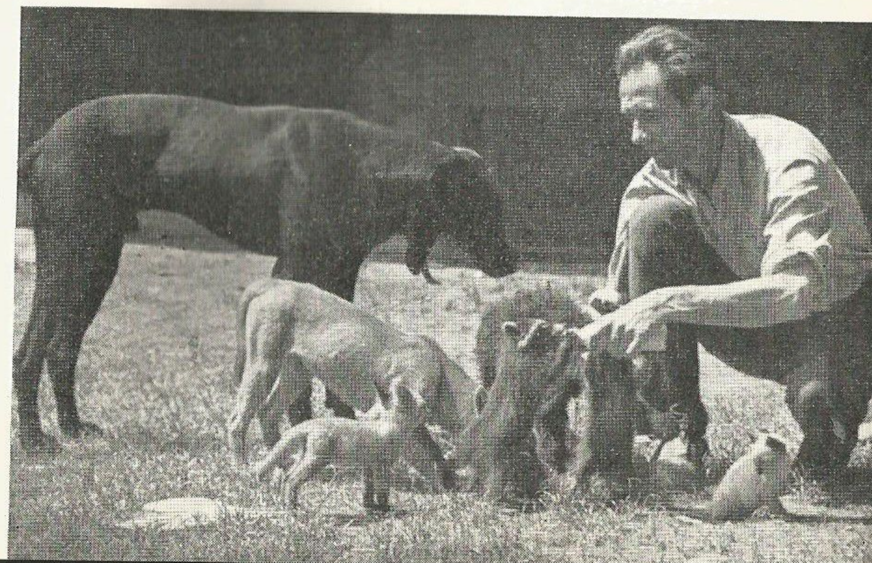

Kaiteiden välistä katselee maailmaa suurin silmin uusi ystävä, vastikään eläintarhaan saatu eurooppalainen metsähärkä. Eipä enää pelästy hoitajaansa, joka osaakin taidon jutella suoraan hoidokkiensa hämmentyneeseen sydämeen. Koira-äitikin haukottelee täyden luottamuksen vallassa (alla) seuratessaan toisella silmällä miten eläinbiologi Kálman Szigethy syöttää nelijalkaisia pienokaisia tuttipullosta.

Eläinlasten tarha, missä jäniksenpoikanen leikkii pikku ketun kanssa kiinniottoleikkiä ja missä kauriinvasa pitää sudenpentua toverinaan, on hyvä todistus siitä, että eläimiä voi kasvattaa ja opettaa — sanoo Kálmán Szigethy. "Eläinlasten tarha auttaa meitä tutustumaan eläinten luonteeseen jo niiden varhaisimmassa nuoruudessa ja opettaa siten käsittelemään niitä asianmukaisesti. Jokaisella eläimellä näet on oma yksilöllisyytensä ja oma erikoisluonteensa. Olen joutunut kouluttamaan typeriä kettuja ja mitä ovelimpia kaneja."

Hän kertoo myös, kuinka hän valmensi maakotkan elokuvaosaansa.

"Bátor" (Urhokas) — kuten tuota maakotkaa nimitettiin — joutui jo yli kymmenen vuotta sitten hoitooni; se oli silloin nelivuotias. Aluksi totutin sen syömään hansikoidulta kädeltäni. Tämä kesytti lintua ja se lensi yhä

kauempaa hakemaan ravintoa kädestäni. — Joka kerta se sai minulta palkintosuupalan. — Myöhemmin täytin koirannahan ja sidoin Bátorin ruuan tuon täytetyn koiran kaulaan. Kotka oppi nopeasti, ettei sen ruoka ollutkaan kädessäni, vaan tuon täytetyn koiran kaulassa. Kuitenkin se tiesi myös sen, että se voi saada palkintosuupaloja vain minun kädestäni — ja se pyrki nuo palat myös ansaitsemaan. Vähän myöhemmin liikuttelin tuota täytettyä koirannahkaa nyörin avulla ja kotka oppi syöksymään liikkuvan saaliin kimppuun ja vangitsemaan sen."

Kálmán Szigethy ymmärtää eläimiä erittäin hyvin. Niinpä Budapestin eläintarhaan saatiin esimerkiksi metsähärkä, joka jo nykyisin kuuluu mitä suurimpiin harvinaisuuksiin. Tulokas oli uudessa ympäristössä äärimmäisen kiihtynyt ja villi. Mutta kun muutamia päiviä oli kulunut, se jo nuoleksi villieläinbiologin kasvoja ja käsiä.

"Eläinten kasvatuksessa ja opetuksessa", eläinbiologi lausuu, "on kaikkein tärkeintä, että eläin ja minä ymmärrämme toisiamme. Meidän molempien täytyy tietää, mitä me tahdomme. Kun eläin on kiihtynyt eikä voi täyttää toivomustani, en minäkään käsitä sitä — vika on siis minussa. Kuitenkin minun täytyy lisäksi päästä siihen, että eläin näkee minussa mahtavan suojelijansa. Se ei saa pelätä minua, mutta sen on kuitenkin tiedettävä, että minä olen sen herra ja mestari ja että sen on toteltava minua."

Eläinbiologi valmentaa nyt erästä eläinlasten tarhan asukkia, unkarilaista vainukoiraa "Fiekeä" (Pentu). Fiekestä tulee yksi pääosan esittäjiä István Homoki-Nagyn valmisteilla olevassa elokuvassa "Toverit", jossa myös etelän maiden eläimiä on avustajina.

